

tozik, melyekben kevés szereplő folytonos figyelemben s vidám hangulatban tartja a közönséget; de a melyekben, hogy élvezhető legyenek, egyuttal kitünő személyesítők szükségesegek. Azokban itt nem volt hiány. Prielle remek játéka, Szerdahelyi saloniás könnyűsége mindenkit elragadtatásba hozott, s így e darab által a repertoire sokban gazdagodott. Megemlítendő még, hogy ez alkalomra új, szép díszletek, is készültek, melyek az igazgatóság gondos figyelmét tanúsítják. Ez általános tetszést aratott kis darabot „Gizella“ czinüi két felvonásos ballet követte.

Kedd, nov. 18. Ő Felsője Erzsébet császárné névességére a „Kunok“ eredeti opera, a színház teljes kivilágításával.

Szerda, nov. 19. mint Vörösmarty halála évforduló napján: „Maróth bán.“ Szomorú játék Vörösmartytól.

Csütörtök, nov. 20. „A fogadott leány.“ Dalszínű 2 felv. Szigligetitől.

Budai népszínház.

Nov. 14. Népelőadás: „Kalmár és tengerész.“ dráma 4 felv. Irta Czako.

Nov. 15. „Kerausz“ vagy „Egy óra az órhelyen“ Benkőtől. Bohózat mely a közönséget igen jól mulattatta.

Nov. 16. „Szinházi bohóság.“ Bohózat Morlaendertől.

Nov. 17. „Csokonai Mihály“ bohózat 3 felv. Felvonások közben Jankovszka Eleonora k. a. szép öltözetben, de nem a leghibátlanabbul énekel.

Nov. 18. „Ködfátyol-képek“ két szakaszban. Ezt megelőzte „Az első fehér hajszál“ Feuillet után fordította Tarnay Pál. E bágyadt előadás után szinte hajlandók volnának a darabot is elítélni, mert unalmával ölt. A mi a „Ködfátyol-képek“ illeti, sikerületlen képek voltak, minden magyarázat nélkül.

Nov. 19. Ő Felsője, Erzsébet császárné magas névnapja ünnepe a színház teljes kivilágításával, „Vid és a pogány magyarok.“ Dráma Szigligetitől. Szabóné, mint vendég lépett fel Huilla szerepében. Szép szinpad alakján kívül semmi sincs benne, mi fölléphetését indokolhatná. S bár tul van azon koron, melyben a reményt a jövőhöz lehetne kötni: mégis temérdek kívánni valót hagy fönn. Szavallata minden bensőség nélküli; tagmozdulatai sokat hasonlítanak azon bábokéhoz, melyeknél drót pótolja az életet. Ily szembeötlő reneteg hibák mellett nem csoda, ha egyetlen sikerült jelenetecskéjét sem láttuk. De elismerést érdemelnek Molnárón kívül, ki a czimszerepet jelesen adta, — Dósa mint Telegdi Csanád, ki, különösen a 3-ik felvonás végjelenetében a fiától megfosztott atya küzdelmeit igen szépen adta vissza; továbbá Vasvári K. mint Vata, ki a megtört ősz átkozódási jelenetében sok tapost aratott.

Nov. 20. „Don Juan.“ Nagy opera 2 felv. Első műkedvelői operaelőadás, melyet valaha Budapest látott. A közreműködők közt Rhabatinzky Mari k. a. mint Anna, s Navratil mint Leporello tűnt ki leginkább. A színház a rossz idő dacára is szépen megtelt.

Szerkesztői mondanivaló.

6264. Montesquieu „a rómaiak államesélyességéről“ irt műve lapjaink kimért körét túlhaladja. Valamelyik politikai napilapunk Tárczájában igen méltó helyet foglalhatna el.

6265. Löcse. S. A. „Szepesi Értésítő“ iránti felhívást örömmel olvastuk s köszönjük a megemlékezést. A mennyire időnk engedi, szívesen fogunk résztvenni annak szellemi gyámolításában is. Nem kételkedünk, hogy a Szepesség számos intelligenciája s iparúzó művelt közönsége igen könnyen fogja fenntarthatni s érdekes közleményekkel ellátni saját vidéki lapját, a mely azonban még a szepesi gazdasági egylet, a felső-magyarországi bányaegylet, vasgyáregylet stb. közlönye is lesz. Alig tudunk vidéket házánkban, melynek annyira állana érdekében, hogy saját lapja legyen, mint épen a Szepességnek. A lap ugyan tarka lesz, de azt észélyes és praktikus eljárásnak tartjuk, hogy nyelv dolgában teljes türelmet tanúsítva, a soknyelvű vidéken teljes szabadságot engednek mindenkinek, azon nyelven írhatni cikkeiket, a melyiket legjobban érti, vagy melyet célja elérésére legalkalmasabbnak vél. Egylőre nem lehet ez másféleképp, később majd nagyobb követelésekkel is föl lehet lépni. Sok szerencsét! Glück auf!

6266. Keresztes. Sajnáljuk, hogy magánörök írására nem szakíthatunk időt, de még inkább, hogy a kérdéses ügyben e percében a körülményeknél fogva legesekélyebb biztatással sem keesegtetethjük. Ily rögön nem történhetik az meg ott, hol minden hely el van foglalva.

6267. Debreczen. Sz. F. Legróvidebb eljárás lesz, ha ön egyenesen az illető nyomdához fordul, a melylyel mi semmi összeköttetésben nem állunk, e a mely épen oly közel van önöz Debreczenben, mint hozzánk itt t. i. egy levél-távolságra. De az ut mégis rövidebb lesz, ha ön e levelet egyenesen s nem a mi révünkön kapja meg. — Hogy miért van nálunk némely cikk gyakran csak a tartalomjegyzékben s nem egyszersmind a lapban is? arról nem lehet ily fennhangon beszélgetni. Annyi igaz, hogy mi oda tesszük mind a két helyre, hanem azután más is beleszól még a dologba. Ért ön görögül?

6268. Telen. Elég könnyű verselés egy huszár újoncztól. De a rekruta még meg-látszik rajta. Gyakoribb lovaglast ajánlunk a Pegazuson.

6269. Hadhá. A kérdéses úgynökség mibenlétéről egy szóval sem tudunk többet annál, a mi lapunkban közölve volt. Ugy látszik, a kezdetnél nem fejlődött az többre. Eleinte többször volt személyesen szerencsénk a tárgyat sürgető urhoz, azóta teljesen nyomát veszítettük s így a kívánt czimmet sem szolgálhatunk e percében.

6270. Fohász. Oly cifra szavakkal ma már nem fohászodik jóra való poeta, mint a minőket mindgyárt az első szakban olvasunk:

„Ha keblem a rózsás kedély ölen
Mámorba szenderül,
S ábrándinak fényes világában
Kéjtől lerészegül,
Mit zengni nem birhat magától az érzet;
Zengd édesen dalát, oh dicső költészet.“

Csupa sallang, vitézköztés és kicsiszolt pityke — csak posztója nincs! A többi is csupa szópempa. Első szabály az egyszerűség.

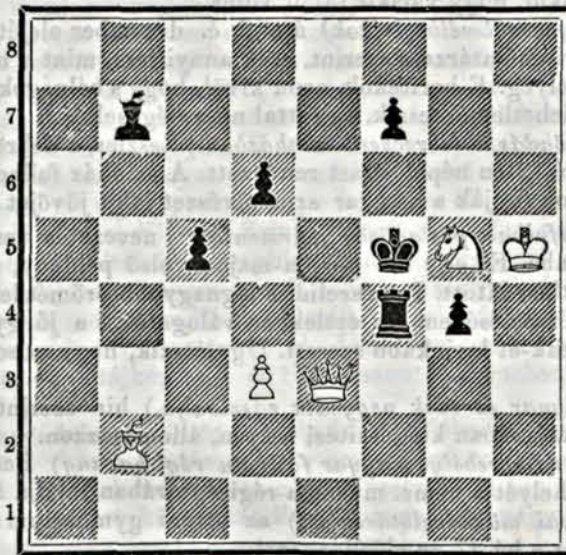
6271. Életkép. Olvasta ön valaha a „Kutyakaparót“ Petőfitől? vagy „Ez a csárda nevezetes“ Vörösmartytól? Ily-formára gondolt ön is. S azért jó lesz azt a két mintát betanulni.

6272. Szekesfehervár. F. J. Sajnáljuk, hogy ki kell igazítanunk a lapunk mult számában megirt azon hirt, mintha a mélt. püspök ur ottani kertjét már átengedte volna az ásatási czeleknak. A hir tehát, fájdalom, alaptalan; de vigasztal az, hogy a kérdés még végrelegesen eldöntve nincs s a kert kinyithatása még kérdés alatt van. Hiszszük, hogy a tavaszig még keávezőleg dől el.

SAKKJÁTÉK.

152-ik számú feladvány. — Healey Franktól (Londonban).

Sötét.

Világos.

Világos indul, s 4-ik lépésre matot mond.

A 147-ik számú feladvány megfejtése.

(Szilágyi Istvántól Debreczenben.)

Világos. Sötét.

Bb2-b5..... Hd7-e5

Bg4-d4..... Fc5-d4:

Bb5-d5+

Helyesen fejtették meg. Veszprémben: Fülöp József. — Nagyváradon: báró Meszéna István. — Andráshidán: Lukács Károly. — Parabutyban: Róthfeld József. — Kassán: Shvör Antal. — Gyepesen: Kun Sándor. — Török-Sz. Miklóson: Frankl A. — Kín-Szent-Miklóson: Bankos Károly. — Öreglakról: N. N. — Ködögő-Örsön: Gold Samu. — Pesten: Cselkó György.

XXX. számú feladvány. — Grosdemange-tól (Párisban).

Világos indul, s 3-ik lépésre matot mond.

HETI NAPTÁR.

Hó- és hetinap	Katholik. és Protest. naptár	Gör.-orosz naptár	Izrael. napt.	Nap-kelet nyug.		Hold-kelet nyug.	
				kelet	nyug.	kelet	nyug.
November		Nov. (6)	Mar.	6. p.	6. p.	6. p.	6. p.
23 Vasár.	E 24 Kel. p.	E 23 Kel.	11 E 24 Vik.	1 Kisle	7 18	4 15	9 13
24 Hétfő	János a ker.	Flóra	12 János püs	2 Flóra	7 19	4 14	10 7
25 Kedd	Katalin szüz	F. Kata	13 A. sz. Jan	3 Kata	7 21	4 14	10 50
26 Szer.	Konr. p. Vác	Vác r.	14 Fülöp ap.	4 Vác	7 22	4 13	11 24
27 Csüt.	Eber (Vigil)	Eber	15 Kar. büjt	5 Virg	7 23	4 12	11 53
28 Péntek	Sosthen. hv.	Pirka	16 Mátéap.	6 Pirka	7 25	4 12	12 18
29 Szomb.	Saturin vért.	Valter	17 Sab.	7 Sab.	7 26	4 11	12 41

Holdnegyed: 3. Első negyed 28-án, 11 óra 18 percz reggel.

TARTALOM.

Báró Podmanitzky Frigyes (arckép). — Veér Anna. Thaly Kálmán. — Miért lóttál? Jókai Mór. — A szelvényi templom (képpel). Zombory Gusztáv. — Képek a hazai népeletről. XXVI. (képpel). — A Tasmokvölgye és vidéke. (Folytatás.) Pethő Dénes. — A magyar ruha külföldön. P. F. — A burgonya története. — A prüsszentésről. Majdák Béla. — Vegyes jegyzetek. Bardeoz Lajos. — Tárház: Nehány bizalmas szó a harangtudomány érdekében. Romer Flóris. — Irodalom és művészet. — Egyház és iskola. — Köszöntések, egyletek. — Balesetek, elemi csapások. — Mi újság? — Nemzeti színház napló. — Budai népszínház. — Szerkesztői mondanivaló. — Heti naptár.

Felelős szerkesztő Pákh Albert (lak.: magyar-utca 1. sz.)

A Vasárnapi Ujság hetenkint egyszer nagy negyedrétben 1/4 iven jelenik meg. Előfizetési díj Buda-Pesten hazhoz küldve vagy postal uton külön a Vasárnapi Ujságra félre 3 ft., a Politikai Ujdonságokkal együtt 5 ft. újpénzben. — Az előfizetési díj a Vasárnapi Ujság kiadó-hivatalához (Pest, egyetem-utca 4. szám) bérmentve utasítandó. (Szerkesztőségi iroda: egyetem-utca 4. szám, 2-ik emelet.)

Ráth Károly.

Nagyszorgalmu történetbuvárunk s a magyar tudományos Akademia tagja.

Szép a gyöngy, fényes az arany, sokszor megbecsülhetlen értékű a gyémánt — és, nagy érdeme van annak, ki a természetben talált nyers anyagot művészi foglaltványban összeillesztve, belőle a drága ékszeret készíti; de szabad-e azért felejtenuink a buvárt, a bányászt, a gyémántmosót, ki gyakran életveszély, nélkülözés, küzdelem és terhes munka közt az ékszer ragyogó és értékes anyagát keresi és a világnak használatul, élvezetül vagy gyönyörködtetésül átadja?

Vagy nem kényelmes-e a tudomány szövétnekénél, a veytan bámulatos haladásánál, a földtani viszonyok alapos ismereténél, a már talált vagy fölfedezett tárgyakat feldolgozni, mint a nyers anyag veszedelmes, fárasztó kutatásával foglalkozni?

Ez csak hasonlatosság; s mint-hogy a latin közmondás szerint ez is némileg sántít — itt, midőn honi történelmi kutforrásaink egyik fáradhatatlan nyomozójáról szolunk, és érdemeit kellőleg méltatni kívánjuk, megvalljuk, hogy a történelmi kincsek kiaknázásához és napfényre hozásához a fennebbi hasonlatban elmondottaknál sokkal több készütség, élesb ítézési tehetség, lankadatlan szorgalom, és az egészség, különösen a szem-világa veszélyeztetése tekintetéből, bátor elhatározás kívánatik.

Ily ernyedetlen kutatónk, ifju korától fogva, Ráth Károly akad. tag, rokona azon Ráth Mátyásnak, ki a mult század végén Győrött az első magyar újságot irta és alapította. A nevezett városban születvén, az ottani evang. iskolában nyere első kiképeztetését néhai Turcsányi jeles tanár vezetése mellett. Pozsonyban folytatá tanulmányát, később szülővárosába visszatérvén, Maár Bonifác vezetete be a történelmi kutforrások ítézési vizsgálása mesterségébe. Már akkor ébredt föl benne azon eszme, mely egész további műkö-

désének mintegy iránytűt szolgált, a magyar királyok utazásait összeállítani. Ezen eszmét Ráth hősies elszántsággal, fáradságos ügyekezettel, ki is vitte és 1861-ben a magyar olvasó közönségnek át is adta. „A magyar királyok hadjáratai, utazásai és tartózkodási helyei“ című munkájában, mely 15 évi fáradozásnak eredménye, és mintegy 8000, külön kiszámított adat nyomán készült.

Ráth Károly igazolá azt, mit életirója — (Magyar írók II. köt. 263. lapján) — róla sejdítve kívánt: „Várhatjuk, hogy általa történetünk előbbi szakaira nézve is sikerilend világot deríteni s a történetünkbe becsuszott számos chronologiai hibát kiigazítani.“

Ki idézett munkájában, csak az előszót olvasta figyelemmel, láthatja, mennyi tévedés és fölületesség uralkodott a legnyomatékosabb tények ideje meghatározásában! S azért Ráth annál inkább érdemi a közméltánylast — mert valóban oly ritka jelenleg a fiatal ember, ki a latin nyelv alapos tanulmányozására adná magát, mely nélkül történelmi forrásainkhoz nem is közeledhetünk; mert oly ritkák azok, kik határozottan és kitartással fogának a különben száraz, de eredményében közhasznu és sok gyönyört nyújtó okmánytan míveléséhez.

Ráth munkája, — bár mind-addig, mig valahol királyi okmányok uj keltékkel nem találtnak, befejezettnek tekinteni nem lehet, — minden történetbuvárnak valódi kincse, nélkülözhetlen készletei közé számítható mintamunka, az adatok valódisága kutatásaiban a csalhatatlan próbaköl melynek második bővitendő kiadásában fáradozik most a szerző.

Azonban, hogy nemcsak ezen egy munkával foglalkozik érélyes, munkabíró, szorgalmas buvárunk, mutatja az akademiai Almanach, melyben dolgozatainak hosszú sorát szemléljük, s melyek közt a „Török hódoltság története“ különösen kiemelendő.

Ráth nemcsak mint író rova

RÁTH KÁROLY.

+1868.

le hona s különösen Győr szülővárosa iránti kötelmeit — ő tettel is bizonyítja, hogy e hazának hű fia s áldozni tudó polgára.

Mint hogy férjkorának legszebb éveit éli, és boldog családi élete sem képes őt az irodalmi tevékenységtől egy perczig is elvonni, remélni lehet, hogy még nagyszámu, érdekes, tanulságos munkákkal fogja a honi történelmi szakot gazdagítani. —r.

Nagy Lajos Aversában.

I.

Aversában népsokaság
Szemmeresztve bámul;
Kinek kipirul az arca,
Kinek elhalványul.

Jaj Istenem! . . . Mit Istenem? . . .
Ez nem olyan ember;
Arca nyájas . . . azután meg
Bántalmazni nem mer.

Igy tűnődik, míg megnyugszik
Durazzói Károly:
Ha Johannát meg nem értem,
Endrét most Nápoly.

Ujra szorong, ujra reszket
Durazzói Károly:
Johannára figyelmeznem
Hej! csak mégis kár volt.

Maradt volna ő a herceg
Johannának férje:
Nem marná most lelkeket a
Félelemnek férgé.

Aversában népsokaság
Szemmeresztve bámul;
Kinek kipirul az arca,
Kinek elhalványul.

S míg bevonul Aversába
Lajos, Endre bátyja,
Tisztelettel, félelemmel
Eltelik, ki látja.

Az a zászló! . . . Uram Isten!
Higgyek-e szememnek?
Feketébb az mint a vétek,
Mint vétké szívemnek.

Lefutott már az éj fele;
Minden alszik mélyen,
Durazzói Károly herceg
Nem alhatik még sem.

Az a nagy fekete zászló
S a sápadt arcz rajta
Szeme előtt rémesen leng
Ha fejét lehajtja.

Vége már a lakomának.
Szól a király végre: —
És az egybegyült hercegek
Néznek reá félve.

„Mátó én vagyok király
Két Szicziának” —
És az egybegyült hercegek
Szemei elállnak.

„És királyi személyemet
Képviselet Laczky” —
És az egybegyült hercegek
Nézik: ugyan az ki?

Szól a bíró: „A ki gaz volt
Hadd hulljon le az most!”
És a bakó megcsavarja,
A villanó pallost.

Meg a zászló közepében
Endre képe festve;
Véres cseppek a homlokán,
A szeme beesve.

Véres cseppek a homlokán,
S mi sápadt az arca!
Sápadtabb mint a félelem
Mely lelkeket mártja.

És vonul a magyar király
S hangzik ajakáról:
„Üdvözöllek!” S összerenzen
Durazzói Károly.

„Üdvözöllek, hercegei
Nápoly s Szalermónak!”
„Üdvözölünk, magyar király!”
A hercegek szólnak.

— Szegény öcsém! . . . A fájdalom
Megakasztja hangom; —
De a király erőt véve
Tovább szól ily hangon:

„Ti, a kiknek engedelmes
Közel avagy távol
Minden ember, kit felöllel
Szalermo és Nápoly,

Ereszkedjétek le hozzám,
A magyar királyhoz.”
„Durazzói Károly figyel:
Mit fog szólni már most?” —

„Lakomára asztalomhoz
Jőjétek el holnap.”
S megy a király . . . Szemeiből
Fájó könyök folynak.

II.

Hajnaldik. Sugarait
A nap önti széjjel:
Durazzói Károly előtt
Egyre nő az éjfel.

Lefutott már a nap fele.
Ujra jár alkonyra, —
S megy a herceg lakomára;
Se éhe, se szomja.

III.

„Felkiáltott az egekhez
Endre öcsém vére” —
S az egybegyült hercegeknek
Sápad szemfeje.

„Hadd omoljék azért vére
Annak ki vért ontott” —
És a hercegek testében
Reszketnek a csontok.

„Szigoru lesz itéletem —
Bűnösökhez mérve” —
És az egybegyült hercegek
Leborulnak térdre.

Durazzói Károly feje
Lehullott a porba,
És a többi bűnös herceg
Nagy Lajosnak foglya.
Linczi Károly.

A Tárnokvölgye és vidéke.

Irta Pethő Dénes.

(Vége.)

Mint már fölebb említők, Martonvásár a vidéknek közlekedési központja. A Tárnokvölgye s vidéke közlekedési tekintetben háromszöget képez, melynek szögei: Budapest, Martonvásár és Ercsi; oldalai pedig: Budáról Martonvásárig a délkeleti vaspálya, mely oldal 4 mérföld hosszú; Martonvásártól Ercsiig a nem rég készült s igen jó karban levő 1 1/2 mérföldnyi országút; Ercsőtől Pestig 4 1/2 mérföldnyire a Duna. Budával s Székesfehérvárral az összeköttetést Martonvásár, Pesttel s az Aldunával Ercsi tartja fenn, míg e két pontot ismét az említett országút köti össze. A vaspályán naponta két személyszállító vonat megy lefelé, kettő fölfelé; a Dunán pedig három gőzös lefelé s ugyanannyi fölfelé, úgy, hogy például a ráczkereszturi lakos, kinek utja a vaspályához, mint a Dunához 1/2 óra járásnyi, naponta ötször (saját kocsiját s a postát ide sem számítva) mehet Budapestre s ugyanannyiszor jöhet ismét vissza. Ezenkívül gabnasszállító-hajók is közlekednek Ercsi és Pest között, s ép, mert a gőzhajói társaságnak csupán személyszállító gőzösei kötnek ki Ercsiben, ezek szállítják a gabonát, mely nem a vasuton megy, s pedig mérejtét rendszeren 10 — 12 krért.

Az örlést, bár a vidéken a csatornákon s patakokon szintén állnak malmok, nagyobbára a dunai malmok végzik. Még a váli völgy lakói is itt örölteik gabnájukat, minthogy a Dunára vezető utak mindenütt kényelmesek és jók.

Martonvásár és Ercsi közt fekszik Rácz sz. László és Rácz sz. Miklós, két szép és terjedelmes pusztá s záradéku ezeknek gazdasági viszonyairól mondandók el néhány szót.

A mi e puszták birtoklási történetét illeti, arról annyit tudtam kinyomozni, hogy 1650. március 26 án III. Ferdinánd király Vársány, Sz. Iván, (a hol az említett romtemplom áll.) Sz. László sz. Miklós (a „Rácz” előnevet e két pusztá csak később nyerte), sz. Imre s Baritta nevű pusztákat, jelenleg — t. i. 1650-ben — elhagyottak, Dobozy Miklósnak adományozta, ki is e puszták birtokába ugyanazon évben, minthogy Sz. Fehérvárt a török birta, Komáromban statuáltatott vagyis törvényesen bévezetett. Dobozy Miklós örököseitől, kiknek ivadékai Dobozyon mai napig fennmaradtak, a XVII. század vége felé Sajnovits Mátyás, ki Martonvásárt birta, sz. Lászlót, sz. Miklóst és sz. Ivánt is megszerezte. Ugyanezen Sajnovits Mátyás volt nagyatyja azon Sajnovitsnak, ki később mint szorgalmas és nagy tudomány nyelvűbűvő volt nevezetes s a leányágról örökösei s Lászlót egészen, sz. Ivánt és sz. Miklóst részben még maig is bírják.

E puszták alakja aránytalan, hosszas négyyszög, mi annyiból kedvezőtlen, mert a határok nagyon is hosszúra terjedvén s a gazdasági épületek sem a puszták közepén állván, az erdői határ felé eső dülök megmunkálása a szerfeletti távolság miatt sok alkalmatlansággal jár. Uralkodó időjárásnak általában a szárazság mondható; mert, hat év között négy bizonyára szárazabb, mint a földműves ohajtáná. Az eső hiánya rendszeren június közepén szokott beállani s eltart szeptemberig, sőt még ezen hónap végeig is, bár oly szárazság, mint az ideai s tavalyi, még itt is a ritkaságok közé tartozik. A téli időjárást általában meghatározni nem lehet, mert az igen változó, valamint a hev- és fagypont fokáról sem szólhatok, mert itt meteorológiai észleleteket senki sem tesz. Mi a földművelését illeti, e puszták keleti részén a föld fekete agyag, elég mész, de kevés homokvegyülettel, minélfogva nehéz munkálata, de ha keletleg megmunkálják s elegendő trágyával ellátják, jó termő; míg ellenben a nyugati oldal ismét több homokot tartalmazván, sokkal könnyebb munkálata ugyan, de jóval kevésbé termékeny is.

A jelenlegi mivélségi rendszer a régittől nem igen különbözik, most az ugynevezett háromnyomásos rendszer van leginkább szokásban, mely mellett a vetésforgás is gyakoroltatik, úgy t. i., hogy a leendő ugarföldre a trágya már ősszel kivitetvén, tavasszal árpa, a másik évben búkkönyös zab, a harmadikban tiszta buza, a negyedikben zab vettetik bele, míg az ötödikben ugar marad.

Termelési főczikk a tiszta buza, vetnek ezen kívül kétszerest, rozst, árpát, zabot, burgonyát, kukoricát, kölest, búkkönyvet. Ezelelt repczt is vetettek, de ezzel már, ugylátszik, felhagynak. Ha a földet minden hatodik vagy legalább minden kilencedik évben nem trágyázzák, úgy a luza négy magot sem ad; míg ellenben, ha trágyában szükségét nem szenved, nyolcz sőt tíz mag az ered-

mény. A búzának minősége, ha aratáskor az esőzés el nem rontja, jó, színe szép, élénk-piros, sulya 85—88 font; volt azonban példa, hogy méreje 91 fontot nyomott. Kétszerest ugyszólván csak a házi szükségek fedezésére vetnek. Az árpa, minthogy a legjobb tavaszi földébe vetik, rendszeren 8—10 magot ad, a nagyon száraz években azonban csak 4—5, a zab 6—10 magot. A köles, melyet szintén csak kis mennyiségben vetnek, középszerű évben 40—50 magot ad, kedvező évben majdnem kétannyit. Burgonya egy catastrális holdon megterem 70 zsákkal; volt azonban példa rá, hogy egy hold 140 zsákkal termett. — Ez egyébiránt e vidéken is különféle nyavalyáknak, főleg a rothadásnak van alávetve. Kukoricza egy hold 12—16 mérőt ad, de ezt itt különös szorgalommal nem művelik. Főtermelési czikk egyáltalán csak a tiszta buza s erről eddig szabályul az szolgált, hogy a hány holdon valaki egészben gazdálkodik, annyi mérő tiszta búzát kell eladnia, ha azt akarja, hogy ügyes gazdának tartsák; a mostani körülmények közt azonban ez kevés volna és voltak esetek, hogy az illetők kétannyit is adhattak el.

Rétek dolgában itt nem a legjobban állanak; a mi van, az kevés s azon a kevésben is a mi terem, csak a szarvasmarháknak adható s így a juhok és lovak számára a takarmányt mesterségesen a szántóföldeken kell termelni, mely mesterséges takarmány leginkább a búkkönyös zab, ez pedig, ha a drága magot s azt tekintetbe vesszük, hogy búkköny alatt állt földben a buza sokkal silányabban fizet, a gazdára nézve elég kellemtelen. A löhere sokféle fajai közül egyedül az ugynevezett luczernát vetik, mely lapályosabb helyeken meglehetősen tenyész, de e földet még sem igen kedveli, mert legfőkébb hat év után már elsatnyul s úgy elromlik, hogy ki kell szántani. Baltaczim (esparcette) itt ott szintén s pedig sikerrel termeltetik, mi a földnek mérszartalmáról tanuskodik. Ha ezt csupán a takarmány kedvéért termesztik, akkor egy évben kétszer kaszálható s egy hold megterem két szekerre való; ha azonban magnak hágyják, úgy nemcsak a legjobb buza földnél is több jövedelmet ad, de lekaszálván, a juhoknak s különösen a bárányoknak igen jó legelőt nyújt, míg szalmája a szarvasmarha, sőt még a rideg juhnyájak számára is takarmányul használható. A baltaczim évelő (perennis) növény levén, eltart 5—6 évig s többszörös előnye, nagyobb mérvben termelésére méltán intésül szolgálhatnának.

Répat is természetnek a tehének számára, de csak kis mennyiségben; az ökröket nyáron takarmány-hiány miatt nagyobbára zöld kukoricza-szárral etetik; a lovak számára pedig egyszer mászszor mohart is vetnek.

Igás lovakat a nagyobb gazdaságokban itt nem tartanak; a földmunkát egyáltalán ökrök végzik s pedig úgy, hogy a mostani rendszer mellett 35—42 holdra egy pár ökröt lehet számítani. Hogy e két pusztát körülbelül hány ökrök munkálja, azt nehéz volna meghatározni mert például R. Sz. Miklós egy részét etyeki polgárok bírák haszonbérben, kik itt semmiféle marhat nem tartanak, hanem igavonó ökreikkel csak a munka idején jönek le, melyet végezve azonnal ismét távoznak. A szénát és szalmát szintén mind elhordatják s így gondolható, mennyire kell a trágya tökéletes hiánya miatt ez egészséges és jól termő földnek szenvednie.

Az őszi gabonát háromszor szántott földbe vetik, aztán a vetést megfogásolják s lehengerezik. Bevett szokásként egy holdba 2 1/4 pozsonyi mérőt vagyis 4 1/2 vékát vetnek, de a fris trágyás földbe 1/2 vékával kevesebbet. — A tavaszi alá ősszel mindaddig szántanak, míg a fagy az ekét ki nem szorítja. A burgonyát és kukoriczát leginkább eke után a harmadik borozdába vetik s kézzel kapálják, de már itt ott kapáló- s töltőgépet is használnak. Gépekben s jó és czélszerű gazdasági eszközökben már egyáltalán nincs hiány. E két pusztán, mely hat önálló birtokra oszlik, három kétlőerejű s egy mozdonyos cséplőgép működik, mely utóbbinak mozdonyára daráló-malom és szecskaavó is van alkalmazva. Az ekék többfélék; a legujabbaktól kezdve egész a régi faekéig. Vannak ezenkívül kettősek a keverő- és vetés-szántásra, valamint töltőgép- és kapáló-ekék is.

Az aratást itt rendszeren ugynevezett részes aratók szokták végezni és pedig, ha maguk tartásán vannak, a tizenegyedik, ha az illető birtokos élmezsi, a tizenharmadik részért. A nyomatók a 11-ik mérőt mint lórészét, a 25-diket mint kenyérrészét kapják. A cséplőgépek mellett a napszamosok részül szántól négy mérőt

kapnak; pénzért való munkánál pedig kétlőerejű gépnél, mely naponta átlag mintegy 50 mérőt dolgozik, az összes napszám 5 1/2 — 6 forintra rüg.

Erdeje e vidéknek nincs; az utszélek azonban fákkal vannak szegélyezve, faültetvények nem hiányzanak, sőt a birtokok egyikének laka körül csinos, mintegy 5 holdnyi nagyságu angol izlésben rendezett diszkertje van.

Szőlőt leginkább csak gyümölcsnek termelnek; megkísérleték a kisajtolást is, de a bor rossz s azonnal megsavanyodik. A Hoinbrenk-féle rendszer után az idén tettek első kísérletet, mely ugyan annyiból fényesen sikerült, hogy a tőkék egész a csodáig telve voltak fürtökkel, de hogy bora jó lesz e vagy még a szokottnál is rosszabb, azt még majd csak ezután látjuk. A gyümölcs-termesztés átalán véve alig középszerűnek mondható.

Miután e pusztákon még a jelen század elején is gulyák legeltek, ennél fogva feltehető, hogy a legelők eredetileg igen jók voltak; mióta azonban a juh a szarvasmarhát kiszorította, azóta ezek becse napról napra alábbszáll. A száraz években a gyp úgy kistül, hogy a juhok alig vannak s így az eszélyes gazdának, főleg bárányai számára, mesterséges legelőről kell gondoskodnia. Emiatt némelyek azt vélik, hogy legczélszerűbb volna a legelőket a szántóföldek közé foglalni s ezekből azután annyi mesterséges legelőt előállítani, hogy a nyájak kellőleg el legyenek látva. Juhokat hol kisebb, hol nagyobb számban tartanak; a gypju különféle, s mázsájának ára 120—140 ft. közt változik. A juhok egészségesek és sajátosságos, hogy mióta a mocsáros s itt-ott tavakat képző patakok csatornába csapolták, a métey is megszünt. Józán elvek szerint a juhászat itt egyáltalán oly haszonnal üzhető mint bárhol, de csakugyan is főgazdasági tényezőnek tekinti itt mindenki a tiszta buza mellett a juhot.

Végül még városi olvasóim számára a pusztáinak igénytelen-ségének mintegy tanubizonyossággal följegyzem a béresek fizetését: egy házas vagyis feleséggel s néha egész rájával a gyermekeknek megáldott béres kap az egész évre 12, olvasd tizenkét új forintot kész pénzben; ezenkívül 10 mérő búzát, 20 mérő rozst, 12 mérő árpát, egy láncz kukoriczaföldet, 40 font sót, ugyan-nyi húst, fél láncz burgonyaföldet, mely utóbbiért azonban 20 napszámot szolgál különösen. Tarthat egy tehenet s bizonytalan számú sertést, míg neje egy kis darab répa- és kenderföldet nyer, miért azonban ismét a birtokos nejeinek az egész éven át mosással, mangorlással, vasalással, keményítő-készítéssel s egyéb ily házi munkák véghezvitelével tartozik. Az öregbéres magasabb rangjánál fogva 4 fttal több fizetést s még egy pár csizmát is kap. A nőtelen béresnek 40 ft., a kisbéresnek 32 ft. s élelmezés jár, míg a kocsi-sok, tehenesek stb. szintén arányos fizetést huznak. — És e csekély díjért az emberek télen nyáron az egész napon át fáradoznak s mindamellet boldogok, egészségesek és sorsukkal meg vannak elégedve.

Van e vidéknek még két érdekes mondája, az egyik egy szép aranyhaju, csillagszemű menyasszonyról szól, kinek menyegzői éjén midőn völgyégyével egyedül maradt, szerelmében meghasadt a szíve; a másik egy templomról, mely a Vértes hegyek alján állott, de egyszer csak egy szép éjén felkerekedett, el sem bucsuzott, hanem nyakába vette az utat s hét határon és a Dunán keresztül, átment a Csepel szigetére.

Az előbbi monda való történeten alapul; az utóbbi mi lehetne más, mint mese s ép úgy erről, mint amarról szólunk majd — máskor.

A Serédy-émlék Zboró mellett.

Zboró mezőváros Sáros megye északi részén, Bártfától másfél mérföldnyire, közel a lengyel határhoz. Vidéke vadregényes hegyekkel, erdőkkel borított. (Rajzát s leírását lásd V. U. 1856. 34. sz.)

Ezen erdős hegyek egyikén feketülnek a hajdani híres Zboró, vagy Makovicza vára romjai. E vár feje volt a hozzátartozó rop-pant kiterjedésű makoviczai uradalomnak, mely hajdan herczegség vala; innen olvassuk a fejedelmi Rákóczy-család czimei közt: „Munkács és Makovicza hercege.”

A várat hajdanában, még mielőtt a Rákóczyak kezére került volna, a Serédy-család bírta; hogy jutott tőlük a Rákóczyak birtokába, s mi összefüggése van e körülménnyel a rajzunkon ábrá-

zolt Serédy-emléknek: megfejtje a következő hagyomány, melynek azonban történelmi alapja van.

Serédy Gáspár, Zborónak 1640 táján ura, egyike vala Felső-Magyarország leghatalmasabb főurainak, s rokona Lorántffy Zsuzsánnának, I. Rákóczy György erdélyi fejedelem magasatos lelkű nejének. Serédy e vérségi összeköttetésénél fogva Rákóczyval bizalmas viszonyban állott, s a fejedelem legtekintélyesebb tanácsurái egyike vala.

Egy ízben meglátogatta őt fejedelmi rokona, férjével együtt, zborói fészékben, a hová az agg gyermektelen Serédy az udvar zaja elől a mikor tehette, félrevonulni szokott. Képzeltet, hogy fejedelmét pompával, kitünő vendégszeretettel fogadja.

Rákóczy Györgynek, ki a szép tájak iránt nagy fogékonysággal bírt, emellett azonban meglehetősen birtokvágyúval is meg volt áldva: annyira megtetszett a festői fekvésű vár, s a hozzá tartozó gyönyörű uradalom, hogy Serédytől minden áron meg akarta venni. Eleinte csak példázgatta előtte ebbeli szándokát, de az öreg Serédy maga is nagyon szerette e várát és birtokát, s mitsem akart hallani a tőle megvásárlásról, — azért nem akará elérteni a fejedelem czélozgatásait.

A szenvedélyes vadász Rákóczy lelkében, egy ízben, midőn vadászat alkalmával az uradalom roppant vadás erdeit látta, újra és ellentállhatatlanul fölbredt elébbi vágya, s meg nem állhatá, hogy Serédynek nyíltan ki ne jelentse vételi szándokát.

Serédy nem akarta, vagy nem merte fejedelme nyílt kérését határozottan visszautasítani, azért oly föltételt akart szabni, a melynek teljesíthetőségét lehetetlennek hitte. Azt ajánlá tehát Rákóczy-nak, hogy kész átengedni a várát és uradalmát, ha Rákóczy neki Zborón azon naptól egy évre 30,000 db. aranyat lefizet, melyek mind ugyanazon évben veressenek, mind Erdély-czimere- és Rákóczy képével. A fejedelem kezet csapott, — s így megkötött az alku, melyet Serédy inkább tréfának vélt, mivel 30,000 db. arany akkoriban roppant összeg volt, s egy év alatt ennyi egyforma aranyat Erdélyben veretni lehetetlenségnek tartott.

Azonban I. Rákóczy György végtelenül dús ember volt, s ki is tudta vinni a mihez hozzá fogott.

Az említett naphoz egy évre Serédy Gáspár kedvencz vára erkélyén ült, egészen elfelejtve már a fejedelemmel kötött alkut. Egyszerre a völgyben kanyargó uton társzekereket lát közeledni, erdélyi fejedelmi kísérettel, a két lovassággal. Rögtön eszébe jutott alkuj, s aggodni kezdett, de aggodalmát még leküzdé, mivel még mindig nem hitte teljesíthetőnek Rákóczy elé szabott föltételét. — A társzekerek ezenközben fölérkezének, s a fejedelmi biztos nagy zacskókban hordatá az aranyakat a várterembe Serédy elé.

Ez egyenkint megnézett minden darab aranyat, s nem akart hinni szemének, midőn mind ugyanazon évszámot, Erdély cimere-t s Rákóczy arczképét látta rajtuk. A mint a még át nem vizsgált zacskók száma fogyott: akként növekedett a szegény agg Serédy aggodalma. Midőn a legutolsó zacskó aranyait nézegetné, már sűrű izzadságcseppek boríták homlokát, feje szédelt, s tánczolni érzé maga körül a nagy oszlopokat. Reszkette vette kezébe a legutolsó aranyat. Ez is olyan, mint a többi; itt az arczkép, itt

az évszám, — kedves váram istenhozzád. Ezzel hátrahanyatlott szé-kében; roncsolt teste nem bír kiállani a nagy fájdalmat melyet kedvencz lakhelyétől elváltán érzett; — egy sóhajtás, és megszűnt élni. Rákóczyt ez eset hire szomoruan lepte meg; rögtön Zboróra utazott, s agg hive, hű tanácsosa, szegény Serédy Gáspár emlékére kegyeletből a rajunkon látható oszlopot emelé, a mely a vár közelében ma is fennáll, és Serédy-emléknek hivatik. Eddig a hagyomány. Így jutott I. Rákóczy György a szép Zboró-vár birtokába, a melynek most is létező 100 hársfája alatt sokat sétált, s írta alá fejedelmi okmányait: „Datum Zboroviae, sub centum tiliis.“

A zborói uradalom jelenleg a gr. Erdődyeké, kik azt mint Rákóczy Julia gr. Aspermontné, örökösei bírják. *Sághfalvi.*

A Rosenlauri-jéghegy Sveiczban.

A regényestájokban gazdag sveiczi Alpeseken, Meyringen mellett, már távolról lát az utas egy kis hegyi patakot kigyózni lefelé. E kis patak a Rosenlauri-jéghegy előhírnöke.

Mielőtt az ember saját szemével látja, különös képeket alkot magának az alpesi jéghegyekről. Rendszeresen a legmagasabb csúcsokat képzelettel hóval, jéggel borítva; pedig éppen ellenkezőleg áll a dolog: a legmagasabb csúcsok kopárán, feketén merednek az égbe. A roppant magasságban eső hó sokkal szárazabb, sokkal finomabb szemű, semhogy a meredek sziklához tapadhatna, s a szelek által fölkaivarva, csak a völgytorkolatokat borítja el.

A hegyek egész labirinthjában, a tenger színe fölött 12,568 lábnyi magasan, mint egy óriás, emelkedik ki az ugynevezett Schreckhorn. Ettől, mint középponttól, minden irányban, magas hegyágak nyulnak szét, melyek közt beláthatatlan hősivag tag terjed el. E hóból verődik össze s alakul azon sűrű, kőkeményesű s különösen sikos jég, mely e hegyágak közt képződő völgyek lejtőjén lefelé, mint a lávafolyam, tovább tovább hömpölyög.

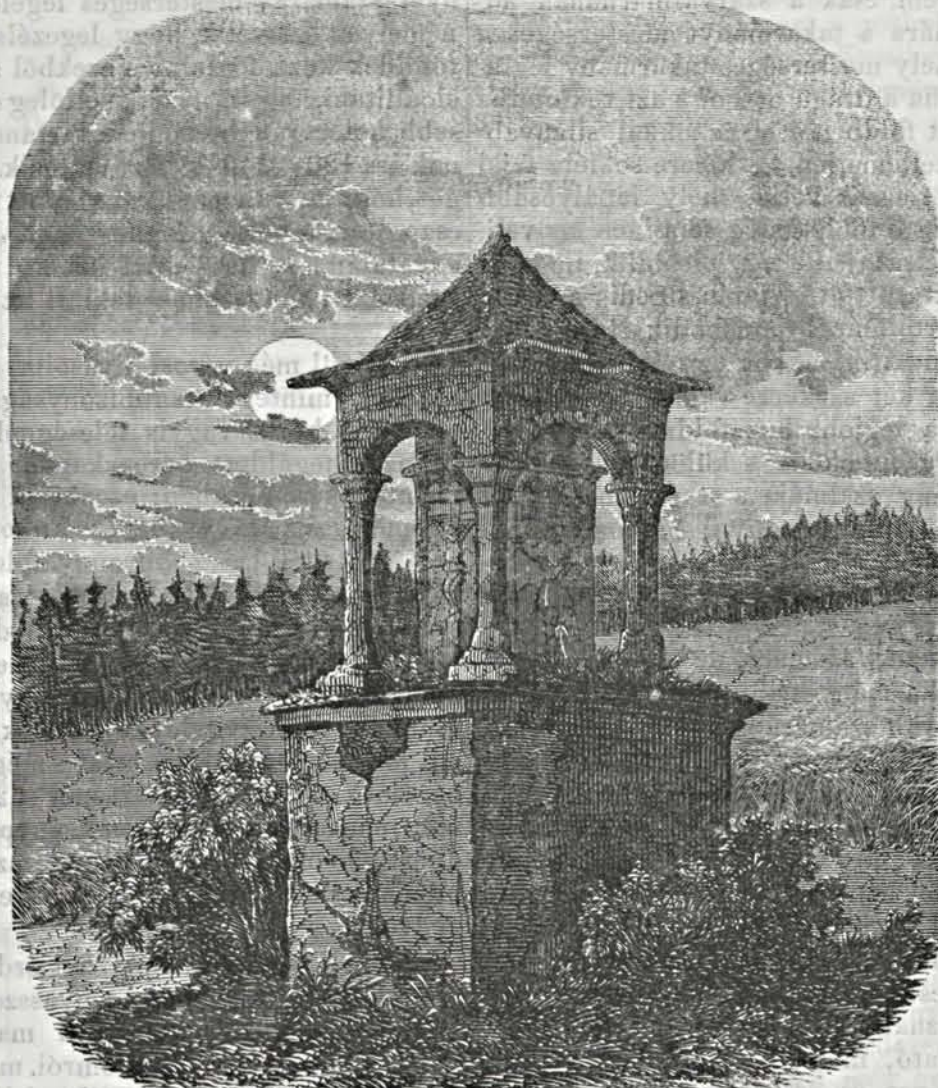
Ily jégfolyam egyike a Rosenlauri-jéghegy, mely a tenger színe fölött 4688 láb-

nyi magasságban állapodik meg, s a természet leggyönyörűbb játéka közé méltán sorozható.

Eszébe jut itt valakinek kérdezni, mi lehetett azon gát, mely a roppant jégtömeg tovább-csuszását megakadályozta. Talán valami szűk völgykanyarulat? vagy valami kiálló szikladarab?... Egyik sem lett volna elég erős, megakasztani a jégfolyamot; — egy szelidebb hatalomnak hódolt az, s a melegebb levegőlangy lehelletére állott meg, hogy vízzé olvadjon, kimélve az előtte elterülő rengeteg fenyeveseket.

Képiünk a Rosenlauri-jéghegy azon pontját ábrázolja, melyen az, szilárd jégalakját elvesztve, folyékony vizalakat ölt; — hol azon kis patak ered, mely három órai uton szilajon kanyarog az Aar völgyébe, hogy ott a többi jégpatakkal egyesülve tovább siessen.

Előttünk áll egyike azon kristálypalotáknak, melyet Sveiczban 608-at találhatunk, de a melyek közül nagyszerűségben úgy, mint tisztaságban a Rosenlauri-jéghegyet egyik sem mulja fölül. Ennek több millió mázsára menő jégtömege gyémánt falazatból

Serédy-emlék Zboró mellett. — Sáid. Gyula rajza után.

látzik lenni; szinben a fehértől a tengerzöldig játszik, s ragyog, mintha egy szétzuzott kristályhegy darabjai állnának előttünk a régi mondavilágból. Fölötte vékony fellegek tanyáznak, míg a jég falazat tövében sűrűn nyílik az alpesi rózsa, s a bő nedvtől ter-

disznóra czélt, és egy szegény vadászinas csipőjét lötte keresztül, és Isten tudja még mennyi más apró malheurjei voltak, de mindamellett nagy kedvelője volt a vadászatnak.

Ily alkalommal történt egyszer, hogy Masséna marsall és Berthier fő-

Az ugyanazon hegységhez tartozó jéghegyek már koránsem versenyezhetnek a Rosenlauri-jéghegy tisztaságával. — A Schreckhorn szomszéd ágából eredő alsóari-jégfolyam már temérdek szikladarabot hord hátán, s azoknak roppant halmazától átlátszóságát egészen elveszti, mi amannál annyival csodálatosabb, mert a jégnek több mint egy mérföldnyi utat kell tenni, míg képződése helyétől az olvadási helyig eljuthat.

A felületes szemlélőnek semmiesem juttatja inkább eszébe a halál nyugalmát, mint ez örökké csendes jéghegyek; a ki azonban szorosabban vizsgálja, tevékenységéről győződik meg. Többen jutottak már azon tapasztalatra, hogy e jégfolyamok hajdan, az őskorban, sokkal alantabb, a sikon állapodtak meg; legalább a savoyai s lombardiai síkságoknak az Alpesek közelében eső tájain sok ködarab van, melyeket csupán e jégfolyamok hátán lehet ma is találni s fölismerni.

Csodálatos játéka a természetnek, hogy e jéghegyek határát bár mindig ugyanazon helyen, egyformán nagyszerűnek, de a folytonos olvadás miatt mindig más más alaknak találja a látogató.

E jéghegyekből eredő s később németországi folyókkal egyesült patakokat a Rajna fogadja be.

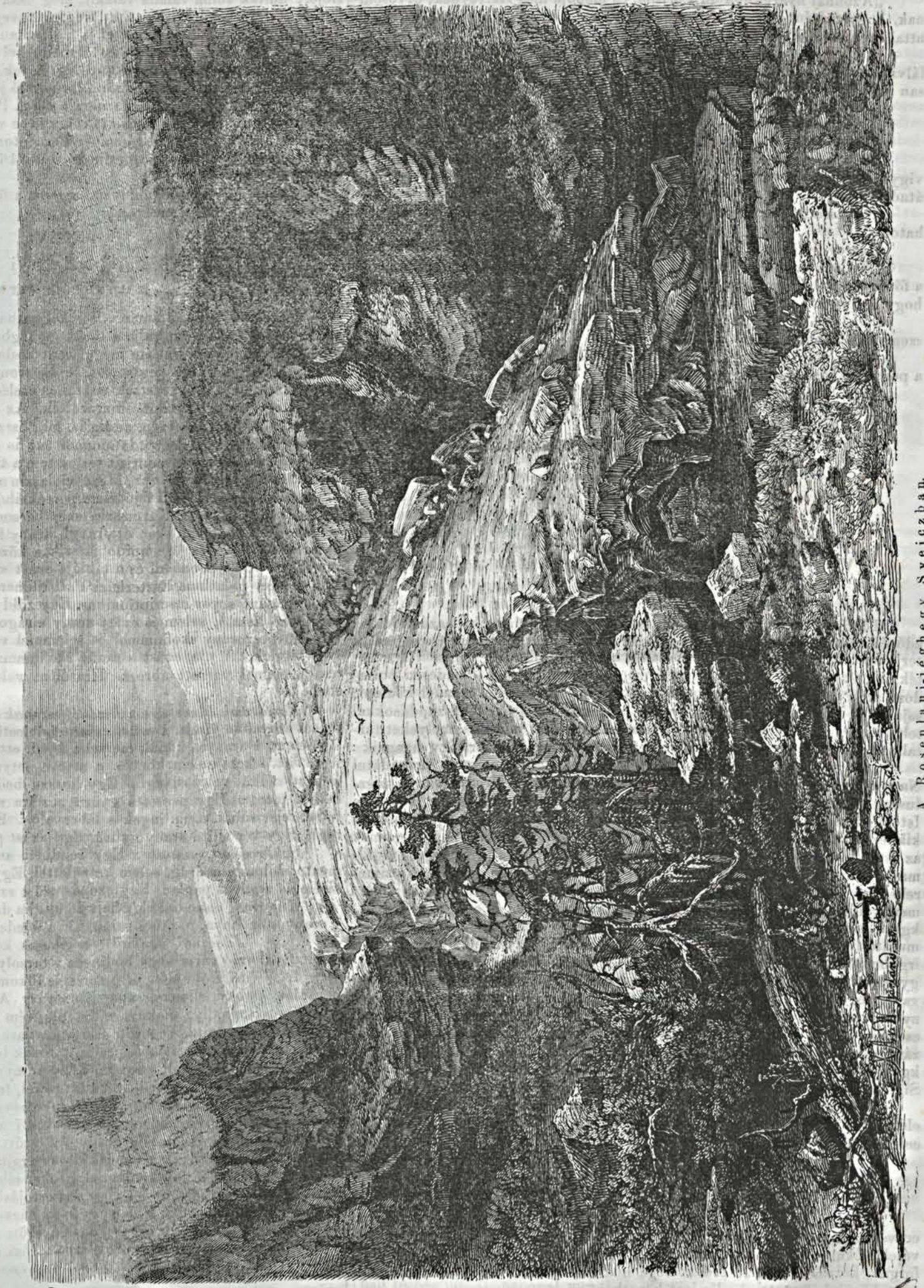
Cs.

Napoleon a vadászaton.

Az első francia császár, I. Napoleon, nem dicsekedhetett avval, hogy a vadászatban jártas, ügyes, vagy éppen szerencsés lett volna. Egyszer puskája kezében csupa véletlenségből sült el, másszor vad-

vadászmester között ment épen, midőn egy csoport fogoly repült fel; az első lövés tiszteltből a császárnak volt hagyva. Lőtt, s Massénának szemét lötte ki egy szem séréttel.

Midőn segítségére szaladnának, felkiáltott Napoleon: „Berthier, ön Massénát megsebesítette!“

A Rosenlauri-jéghegy Sveiczban.

A fővadászmester mentegette magát, de a császár erősen megmaradt állítása mellett, mire Berthiernek el kellett hallgatni, s mindnyájan kedvetlenül, s némi boszúsággal tértek vissza.

Midőn Malmaisonba érkeztek, azonnal a szolgálattelvő tiszttségét hivatá Napoleon, s megparancsolá neki, hogy:

„Azonnal nyargaljon ön Párisba, és mondja meg Larreynek, orvosomnak, hogy tüstént jöjjön Ruelbe, mivel Massena beteg, s adja át neki egyúttal ezen levélkét is.“

A parancs teljesített. Larrey megérkezett Ruelbe, s betegét feltalálva, mondá: „Marsall ur, a császár azt üzen, hogy ön beteg, s én gyorsan ide siettem.“

„Jól tudja ő azt, hogy mitől, nézzen ide tehát orvos.“

„A seb nem veszélyes, tábornok ur; de szeme nagy sérülést kapott.“

„Talán el is vesztethet?“

„Azt épen nem mondhatom még most, hanem mindenesetre nagyon vigyázza kell vele bannunk. De majd el is feledek e levélkét ő felségétől átadni.“

„Olvassa fel ön, édes Larrey ur, jelenleg nem vagyok képes, nem látom.“

Larrey feltörte a levélkét s a következőt olvasta belőle:

„Kedves rokonom! Mihelyt egészsége megengedi, azonnal elutazand a főparancsnokságot Portugalban átvenni. Addig is az Isten fogom kérni, hogy önt szent őtalma alá vegye.“

„Oh! kiáltott Massena, — örömet alig titkolhatja — „hogy tudja ő szemünket elvakítani!“

— Ez volt oka, hogy Massena tábornok egy szemét elveszté, és hogy a portugali főparancsnokságot elnyerte.

Történelmi kalászatok.

Irta Lehoczy Tivadár.

(Folytatás.)

XXII.

A XVII. században is sokan vakarták fejüket az adófizetésnél.

Tökölly Imre felkelésének legyőzése után, ugylátszik, hazánkban az adó és köztelviselés minden lakosra, a nemes és közrendűekre egyaránt terjesztették ki; hogy a különféle adót a nép közül sokan nehezen fizették, annak világos jeleit nyújtják a megyei levéltárakban eszedesen porladó azon korbéli iratok, melyek egyikét van szerencsém ezennel közölni; sajátságosnak találván e kérést nemcsak vallásos főhaskodásokkal telt kifejezései, de azon buzgó áhítatos panaszok miatt is, melyeket tartalmaz. A jól megtermett, körmönfönt instantia szórol szóra így hangzik:

„Istentől kegyelmet és lelki testi boldogságot kívánunk megadatni Nagyságtokk, kegyek. Tek. Mgos Uraink! tetszet a mi Urunk Jezus Christusnak, hogy a kik az magasságos Isten fiai volnának, azokat az atya Istennek kegyelme cselekedetire megtanítaná; hogy a mikor, az hol, az kikhez kívántatnék, azokat akkor, az magasságos Isten fia megelégetenek az Isten tetszéséből az irtalmasság tételével! Ezt mondván: Legyetek irtalmassok, mint a ti mennyei atyátok is irtalmas. Az honnan ismerhetők czimeretek az Isten fia megmutatták, hogy ök az Istennek választottai; mert mennyei azot Attyátok követik. — Tudván azért mi is azt, hogy Ngtok, kegyek is azok közül való, és az ördök életére elválasztott czimerének ki-mutató irtalmass könyörülő kegyes Atyák! kényszeríteték a Ngtok, kegyek irtalmass tételéhez folyamodnunk; már ezintén minden javacskainknak elfogyásának és vénségünkben egy falat kenyérünknek nehezen és sirlalmasan való megszerzésének idején, hogy a mi lelkünket, életünket az földig lenyomó nyomorúságinkból az Isten nevében vegye fel, melyet Ng. kegyek cselekedvén, mindezen életben, mind az ítélet napján vegye el az mi hozzánk való irtalmasság tételének boldogságos jutalmat. Amen. Az ngtok, kegyek kegyes Attyai választát várjuk mi Péterfalván nyomorgók: Gyulai Sigmond meghagyott özvegye Tegze Mária és Högöy Ferenczón.

Resolutio: Mind a két részről a kérelmezők tiz forint portiójokból elengedtetik. In Congreg. Cottus Ugocea, die 29. Oktobr. 1699. in N.-Szöllös celebr., per jur. Not. —

XXIII.

Adóexecutio 1699 dik évben.

Különös, hogy mint nem régebben, már a XVII. században is katonai erővel szedegettek be az adót hazánkban, mely adó alá minden ember kivétel nélkül volt alávetve. Minap egy ezen korbéli folyamodás jött tollat-forgató kezembé, melyet érdekessége miatt, az akkori idők jellemzése végett, közölni jónak látok. Ez irat következő:

„Isten Ngtokat kegyeket szerencsésen éltesse, kívánom. Tek. Ns Vgjel alázatosan akarom Ngtok kegyek eleiben terjesztem nagy és hamar el sem felejthető megbántódásomat és kárait, melyeket 3 nap híján egy holnapig szenvedtem az rajtam lakó executorok miat; mely káromat alázatosan Instantiájával edgyütt Signaturámb. Ngtok kegyek eleiben alázatosan benyújtottam. . . . Az élő Istenért is Installok, Ngtok kegyek, tekintse az én szükükt áll-

potomat, új gazda voltomat, ki is még megse telepedhetett. Ngtok kegyek között bizonyítom Innel, tavaly is igen kevés életem terme az földemen, és alig értem be velle vetéstül, nem marat 7 köből Buzánál tób, azontul mind pénzén kenyérral éltem. *Soha bizony szolgáltság Ns Ugocea Vgjelben senkinek úgy meg nem esett, mint nekem, én hirrel sem hallottam, hogy portiójért dultak volna valaha valakit, még csak engemet, kit is megbizonyíthatok. Iterato is kérem Ngtokat, kegyeket, vegye melto tekintetbe fejedezt kárait, kikben bizon eleget el is hallgattam, csak azokat irtam fel, a kit hüittel is mernék confirmálni, az falubeliekkel is megbizonyíthatom, bárcsak azokat méltotassék refundálni Ng. kegyek, kik is 70 ftra extendálnak és 7 pénzre. Mely Ng. kegyek hozzám járulandó jó akaratyáért Isten is áldgya meg Ngtokat, kegyeket. Aláz. szolgálja Duka Péter.*

Resolutio. Kárait s injuriat tekintetbe venén a Ns Vgje, 82 fto s 88 pénzt refundáltat eo kgynek, melyet Perceptor Gyulaj Mihály ur adjon meg eö kgynek. Ex Sede Kasznária die 26. Juny 1699. in oppo N.-Szöllös celebr. Per jurat. Not. —

Akkor, úgy látom könnyen használt a folyamodás, a ki kért, nem kiáltott egyet a zaharai pusztán!

XXIV.

Tökölly Imre és neje Zrinyi Ilona ingóságai a munkácsi várban.

Közelebb lemasoltam eredeti kéziratból okmánytáram számára egy egész füzetet, mely tárgyalja a török fogságba elhurczolt Tökölly Imre fejedelem és a munkácsi várban megmaradt hőselkü neje Zrinyi Ilonának több nemű ingóságai iránti jegyzéket; e lajstrom magában foglalja mindazon tárgyakat, miket a nevezettek tisztjei és cselédei a vár bevétele alkalmával részint elrejtettek, részint elhurczoltak. Az egész iratot terjedelme miatt itt közölnöm nem lehetvén, addig is, míg összegyűjtött, száakra menő történelmi kalászaikkal és adataikkal azt is önálló munkába foglalnám, ez alkalommal csak egyes pontjait terjesztem a tisztelt olvasó elé.

Szövegszerűen vannak: „Mezei violaszin mente, béletlen, sötétzsin ezüst aranyas szoknya; Tökölly fejedelem portékáiból: 2 ezüst kanál, egy kis ezüst pohár, belől aranyos, Karmaszin szín bársony kurtánka. Karmaszin szín selyem öv; kis török óra; czafrangh arany fonállal varrott; Egy kis ezüst csészecske, 3 latt és 1/2, cupido játszik a közepén egy kis gyermekkel; egy pugillaris ezüst pennával és a táblája ezüst szegekkel vert. Egy íveg két-füli csésze, palatinus Eszterházi Pall czimere egy felől, más felől Tökölly czimere, cum super inscriptionibus. Egy zöld selem másik kantár szár. Egy törölköző kendő, selem és ezüst-arany virágokkal varrott, viselő. Egy darab ezüst s arany skofiummal és selemmel varrott lepedőben való varrás. Egy ingnek két uja, ezüst s arany skofiummal varrott. Asztalra való sok-féle selemmel varrott abrosz. Hintóban való török párnahaj veres bársonból.“

Komáromi János uram kezénél vannak: „Egy aranylánc, kit a fejedelem a nyakán viselt. 1 ezüst csésze fedelestül, melyből fölöstökömözött a fejedelem, 1 aranyas kanál, melyel a fejed. et. Egy aranyas pohár, kiből a fejed. itt. fekete selem köntös, a mente petymetel bélettel. Dolmány, öv, nyuszt nélkül való süveg. Egy hosszú beő fekete selem posztó rókával bélettel mente. Egy pecsétse gyürü aczélra metszett, a fejedelemé volt. A fejed. fejr ruhái, u. m. ingek s lábravalók. Egy ezüst szegekkel vert nyeregh. Egy vér állító arany gyürü. Egy ezüst plehes könyvecske stb.

Szkárosinál vannak: Egy rendbeli angliai posztóból való köntös, mente, dolmán, nadrág, selem készülettel. Egy tüdőszin bárson mente. Egy viseletes aranyas paplan. Egy czopás ezüst szegekkel vert nyereg. Kupainál vannak: Egy hajszin anglia dolmány, nadrág, 1 pár puská, 1 aranyas szoknya, narancs színű, kit a fejedelem adott neki stb.

Fekete Jánosnál vannak: 1 világos kék bojer mente; ezüst arany skofiummal való varrás egy hódingra s tarsolya való stb.

Hidfalusi Kata előadott nemzeti főkomornyik Kőrösi György, és fő-porkoláb Dobay Sámuel, ugy Kolosváry András uraimék előtt ezeket: Aranyas tercenallya szoknya villostul, prém helyett, ezüst s arany skofiumból való varrás rajta. Testszin aranyas atlasz béletlen mente, egy tenyérnyi széles ezüst aranyas kötés rajta. 2 török bárson vankos, hintóban való. Asztal abroszból csinált rokolya, ezüst aranyvirágokkal és sokféle selemmel varrott. 1 lábas aranyas pohár 26 latt és fél, templomhoz való volt. Skofiummal varrott lábra való kötő a fejedelemasszonyé. Vankoshaj gyolcsból, ezüst s arany fonállal varrott. Dolmányra való 27 klaris gombok rubintosok. 24 apró klaris gomb. Hamuszin aranyval szőtt fűző. Tallér formára vert jó darab ezüst, hadakozások vannak kiverve rajta. Az mely boglárkat mondoták, hogy kis Jutka lopta volna el, azokat elbontva elől atya, fekete zománcos arany boglárkák sat. — Egy strucztójásból korszó fedelestül. Egy pár veres barsony Pantoffel. Fiókos gyöngy házás ládácska. Strucztoll, fejr és veres. . . . Zöld selem arany fonállal szőtt strimpfli. Nyakravaló 8 sor orientális gyöngy sat. Egy pár pisztolt Jósá uram hozott el. sat. —

(Folytatás következik.)

Képek az állatországból.

A farkas.

A farkas csak amaz egy szempontból is nevezetes állat, mert leghívebb társunkkal, az ebbel oly feltűnő hasonlósága, s oly közel rokonsága van:

hogy a kettő között szinte mesterség különbséget találni; s ha annak me-rev és ferdés nézése némi vadabb tekintetet nem adna, bizvásty egy ugyan-azon állatnak lehetne tartani ezzel.

Régibb természetbúvárok, maga Buffon is ugyanazon állatnak hívé őket, s erősítik: hogy a kutya csak szelidítés által eléllított sarjadéka, azonban korcsabb vagy nemesebb faj lön-e ezáltal, afőlött sokáig és sokan vitakoztak.

Nevét bizonyosan farkától nyerte; ez keményen szőrözöt, s vagy semmit vagy csak kissé fölfelé görbedő. Bundája ősz, s majd többé, majd kevésbé sarga-, vörös-, fehér-, fekete színbe játszó, alsó részén mindig világosabb, mint felsőn. Égészen fehér farkasok csak zord északon találhatók: a teljesen fekete is ritkaság, de még sem annyira, egyes vidék lakója. Feje vastag, orra hegyes, szeme ferde fekvésű, füle hegyes, a fiataloknál félig függő; hossza 4/2 csupán farka 1/2 láb, nagyságra a jó fajta komondorral mérkőzik, szőre bozontos, szája nagy és tá-

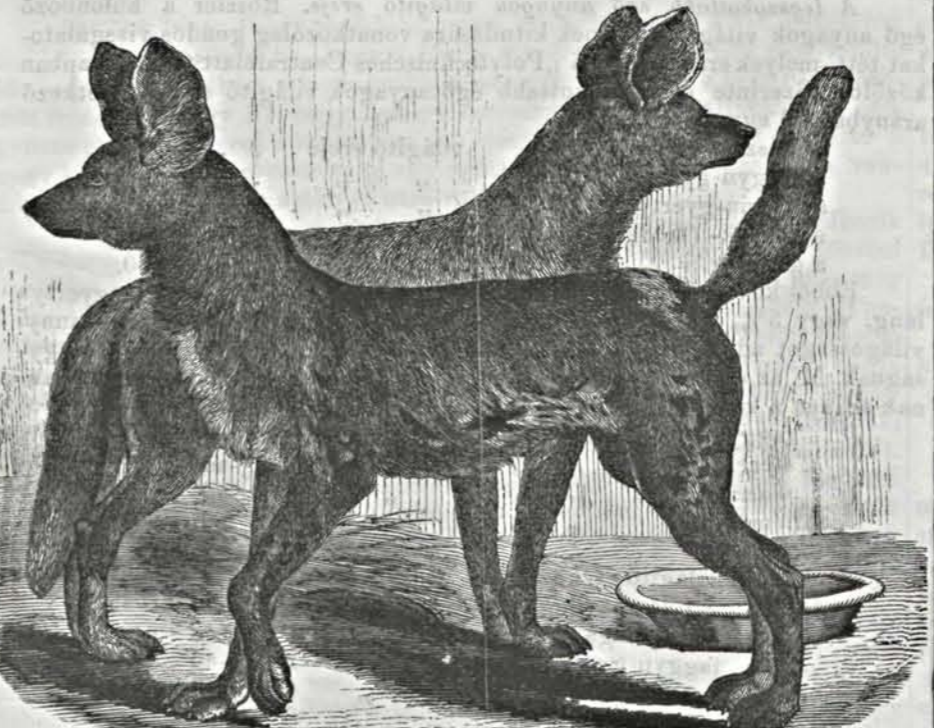
Farkasok.

tott, foga erős és hosszú, farka lompos, testének előrése oly izmos, hogy az elorzott juh, sertés, őz, vagy csikóval könnyűden elszalad. Szorult helyzetben nagyon gyáva, gyermek is agyoncsaphatja.

Angolhonban már kiirtott, Szardínia-szigeten is ritkaság: azonban Franciaország, Portugallia, Spanyolhon, Csehország, az Alpsek, Magyar- és Lengyelország, főleg Oroszhon, még mindig tanájával szolgál, legkártékonyabb Moldvában a dunai fejedelemségekben, Oláhországban, Poroszhonban és Orosz-Lengyelországban; Svéd- és Norvégthonban is nagy mennyiségben tartózkodnak; van azonban Ázsia hideg-bb részeiben sőt Amerikában is. E kártékony ragadozó állat eléggé el van terjedve.

Mielőtt azonban természetéről bővebben szólnánk: helyén lesz a két faj közti különbséget is megismernünk. A farkas és vad kutyafajnak fülei fölállók és hegyesek.

A lapos lecsüggő füle szelidség és műveltség jele; ez annál észrevehetőbb s annál fejlődöttebb, minél magasabb fokon áll az ebnek szellemi tehetsége, mi általában a vadás néleg a foglászébnél különösen látható. Továbbá a vadás vagy szelidség biztos ismertetése a fark is: a vad fajnál többé vagy kevésbé lompos és uszó, s hiányzik nála ama sajátság, hogy azt mint a szelid kutya magasra emelje vagy csóválja. — Végre a farkas és vad kutya ordit, sivit, de nem ugat, mint a szelid, kivéve a fönnemlített eb-fajt, mely tanusit ugyan valamely haragos ugatásféle hangot, de Cumming jegyzete szerint mégis nagyban különbözik a házi eb ugatásától.

Vad kutyák.

A farkas és eb, egy családdhoz tartoznak, s ismereteseek világszerte ama kortól kezdve, melyben az ember bölcsőjéről szó van.

A farkas különösen falánk, ravasz, veszélyes és irtózatoss ragadozó állat; alkata karcsu, nyaka rövid és izmos, tekintete alattomos és leskelődő, érzékei élesebbek, mint a kutyaéi; nevezetesen kiváló látása, hallása és szaglása. Tápja hus, s hozzá nem levén válogató, mindabban, miben hus és vér van, terített asztalra talál: innét, mind emlős, mind repülő állatra nézve veszélyes; s mert ereje nagy, erősebb állatokba is beleköt, s ügyes fortélyra cselhez is juttatja. Teszem, neki rohan a lónak, s rendesen nyakát vagy gégejét szakítja meg: míg a szarvasmarhát oldalon támadja s lágyékát tépi szét; aztán lerántja, s ercit tépi föl, hogy elvérezzék. Futásban ugyan nem gyors, de annyira kitartó, hogy folytonos üldözése többnyire cselhez juttatja.

A farkas épen nem társas állat, nagyon vad, és többnyire magánosan kullog. Nappal erdőn és bokrokban tartózkodik: éjjel vadászatra jár; télen a szükséges csoportokba tereli, akkor társaságban vadásznak, együtt rabolnak, s bizakodván erejükben, mit mások ingerelgetve vagy megsebesítve cselekednek csak — az embert is megrohánják, legyen ygalog vagy lóháton, az reájok nézve mindegy. Ha lovast támadnak meg, embert, lovat külön rohannással törekednek elejteni, az embert vékonyában, a lovat nyakánál ragadják meg, s valóban, mint betanult ellenség, egyszerre törekednek őket megsemmíteni.

Ily esetben — ha csak lehető, tanácsos a lóról lemaradni, fán vagy bokorban elrejtőzni, a lovat szabad futásnak eresztetni; a marczangoló állatok utána iramlanak, s ha a ló konzul esnek is, leg-alább az emberélet mentve van. Ekkor a farkas vonit.

nyikog, a közellevők az üldözőkhöz sereglenek, s mind a martalék után futnak, a ló jó tova elfuttatja őket, marad tehát idő a menekésre, de aztán nem kell ám tétováznai, mert bevégezvén üldözéseket csatahelyekre meg-meg visszatérnek, s ekkor ügyes és bátor legyen a megtámadott, hogy bőrét megmenthesse. — Tüz, trombitahang s lövdözéssel sikerül ugyan néha megfuttatni őket. azonban mégsem biztos védszerek ezek a támadás ellen.

Tanyáját irtégekben, hiuz és róka szomszédságában üti föl.

Legvadabb párosodáskor, mi december hótól april elejéig terjed. A nőstény 14 hét után az erdők sűrűjében sziklahasadékban vagy megtágitott hiuztanyán 4—9 kölyket ellik, ezek 10—14 napig vakok, s anyok által minden megtámadás ellen a legnagyobb dühvel védetnek. Az anya inkább elvesz, mint sarjadékát fölállodza, ha pedig megmentette őket, azonnal biztosabb helyre czipeli, minden lelt konzot azoknak hord össze. Lenz beszéli:

Hogy midőn Thornban lakott, egy és ugyanazon fészekből ajándokul 7 farkaskölyket kapott, melyek akkorák voltak, mint egy jó hamvas macska; számonka tüstént ólat készítettet, s foglászé-ebét melléjük állította. Ez azonban felborzantja hátát, egy nőstényt megragad s tojtogatni kezdi. Látván azonban, hogy neki az állatkak hizelegnek, a mütétől eláll, most mindnyáján körülfogják s szopni akarták. A kutya hamar megbarátkozott velök, kivált egygyel, mely neki megtetszett.

Egy hétig táplálta őket Lenz tej és kenyérral a cselből, hogy most majd leölti és kitémeti őket; a dolgot magának kellett végrehajtatnia, mert a nép ama hiszem miatt, hogy magát ily cselekvény által megbecsteleníti, még csak nem is segített. Fogott jó erős botot, egynek-egynek orrára három négy csapást tón; s mindannyia elterült. Még azonban az utolsóval nem is végezte dolgát, midőn az első s utána a többi is föllevenedett. A mütéttel háromszor kelle ismételnie, s a szinlett halálra mégis meg-meg csak élet következett. Most kötelet vett elő, mindannyiát ismét agyonverte, s hogy többé föl ne ébredjenek, mindegyik nyakára kötelet szoritott; még ekkor sem fulladtak meg: végre mindannyiát összekötözte, fához szoritotta, s csak így fultak meg nagy nehezen.

A farkaspár ritkán hagyja el egészen fészekét; mert e faj annyira ragadozó, hogy más anyától származott önfaját is fölfalja. Igy cselekszik sebzett nagy tehetlen fajtársával is. A kölyök farkas fehérés vagy vörössárga, s nagyon gyorsan növekedik, 14—16 hónap alatt teljesen kifejleődik. Ekkor szőre füle alatt és nyakán hosszabb, mint testének egyéb részein.

A farkast egyéb vadak közt ismeretessé teszi annak feltűnően csontos alkata s undorító kiparolgása. Járása, lépése, futása valami bizonytalanságot árul el, mozdulata gyáva, állhatlan. A csinos alkatu ügyes rókának teljes ellentéte; még cselvetése is durva, tunya s aljas. Ha üldöztetik vagy megtámadtatik, alig képes ellenszegülni, minden védelmét futásban keresi; csak legszorongóbb helyzetben bír ellenállást tanusítani. Orrát földig eresztí, nyelvét kilógatja, szemét szikráztatja, nyak- és hátszörét felborzogatja, lompos farkát vagy vontatja, vagy lábai közé vonja, s menekül.

Midőn ebek veszik üldözöbe, megragadja a legszorongatóbbat, s ha szabad térhez juthat, azonnal menekül. Verem, ól, istálló vagy csűrökben leg-többnyire minden ellenszegülés nélkül veretik agyon: pedig a medve után ragadozó állataink közt ő a legerősebb, futása meg oly sebes, hogy a leg-gyorsabb kutya is ritkán érheti be. Midőn jól kiéhezett, a földet is megeszi, az egér és békának is rendes pusztítója.

A juhoknak mondhatlan ellensége, a juhász szemelátára is rácsap a nyájra; midőn embervért szomjazik, kocsinak, szánnak utána iramlik, a lovon ülöt lováról is lerántja. Télen a földműves házt helyeit is feltöri, fal-

vak és városokra lopakodik, Pétervárot az utcákon tartanak ellene vadászatot. Azonban ennyi merészségre csak éhben vetemedik. Bátor támadó előtt rendszeresen elriad. Óraszámra elbujkál a magas fűben, csak csikó és borjuhoz jut hasson. Nyílt viadalt rendszeren kikerül; a ló patáját, marha szarvát s juhászbet fogait gondosan kerüli. Egy szikra, véletlen csattanás, váratlan hang, hegedűszó, minden vérszomját meglöszhatja.

Csordák, nyájak után farkast kullogni látni, semmi ujság, a beteges és maradozó állatokat rendszeren 6 veszi figyelembe. Csatatéren is rendszeres vendég: pedig az ő husát semmi állat meg nem eszi.

Páris, London és Berlinben újabb időkben tetek kísérleteket farkas- és kutyapárosítással; mi leend az eredmény, hírlapok utján bizonyosan megtudandjuk. Búdjája igen jó és tartós bőrt szolgáltat. Nyomat könnyű felismerni, noha a kutyához nagyban hasonlít, két közép ujja hosszabb levén, mint a kutyaé, csapája is inkább hosszukás, mint gömbölyű, s mert karmóját is többnyire bevonja, nyoma tompa, és tisztább mint a rókéé.

A farkas hajdanban nagyon rettegett állat volt; való ugyan, miszerint e vad igen nagy mérvben volt elszaporodva, de mégis szembeszökő ama vak hiedelem: mely a nép közt emez állat kirívó sajátágai miatt ijesztő rémként vala elterjedve. Mint a medvének csak borzalommal említett neve: ugy a farkasrai gondolattól is visszabórazdáltak. Bizonyos és győke-rezett volt a hit, hogy a farkas nevének pusztá fölemlítése elég ok arra, hogy az állat is egész valóságában azonnal megjelenjék. Nézzük a dolog bizonyosságát közmondásokban:

A magyar ige szól: Farkast emlegetnek, a kert alatt kullog; itt az eszme nagyonis rokon a főnebb állítással. A német azt mondja: Wenn man den Wolf nennt, kommt er gerennt; itt az eszme és állítólagos hiedelem ugyanaz. A latin ige fejezte ki magát: Lupus in fabula, tehát ez sem marad távol a rémhittől. — A hitrege még határozottabban nyilatkozik: A skandinavi monda eme határozott hittel szólal meg: Az idők végezetével ama nagy tűznyelvű pokolfarkas magát az istenek istenét, Odint is elnyelendő, s ezzel a világnak vége.

A vad vágyának nincs találobb jellege, mint a farkas. Romulus mag előrelátást tanusított: midőn az általa alapított városnak véde és jelképeül a nevezett állatot választotta. A város multja s a farkas sajátágaiban igen sok a rokonság. Most már irtott állat. Egyiptomtól azonban egész Lapphoniig majdnem mindenütt található. Egykor Angolhonban oly nagy mennyiségben találtattott, hogy az, aki szabad üldöztetés alá vetettett — der fűr vogelfrei Erklärte — farkasokznak mondatott; most a nevezett ország e vad állattól ment: mig Északamerikában az utazók folytonos riasztó lármá s őrtüzek által üzik el utaikról őket.

Nem lesz tán érdektelen az „aranykönyvből“ egy nem rég mult lenygelhoni eseményt fölemlíteni. Bizonyos utazó ige szól:

Hús és holdvilágos éj volt, midőn szomszédom tanyájáról visszatérve egy erdőn lovagoltam keresztül. Halálszönd uralgott körülöm, s noha fényes és világos volt minden: engem mégis valami bádgyadtság fogott el. Szórazkozást fitty és énekben kerestem, s ime egészen véletlen egy iszonyu ordítás által zavartattam meg. Körülnézek, s nem továbbem a vízmedernél egy ózhoson falatozó farkast pillanték meg. Agyarain nagy darab husok csüggtek alá, nagy mohósággal evett, de mihelyt megpillantott: falatozásával azonnal fölhangzott. Az állat nagy és erős volt, s én elég balga valék őt közelba venni. Ha nyugottan tovább lovaglok vala, az állat is bizonyosan konzálna marad: én azonban bizván fegyverem és farkashoz szokott lovamban, rá pörkentettem.

A lövés perczében az állat egy ugrást tön, s én szügye helyett egyik első lábát találtam. Most azonnal nekem rohan, lovam fölágaskodik, én lecuszkok, s paripám futásnak ered. A véletlen a farkast is megriaszítja, hátra ugrik, én pedig egy közel fára menekülök. A farkas ekkor iszonyu ordítást hallat, szava viszonzatitak, s fajának egész csordája jelent meg, s mindannyia a ló után iramlik.

Már azt hívém, lovam veszve van, midőn egy nem remélt ugrással szabadba menekül, a farkasok pedig ugyanazon sürűség által tartattak vissza, mely miatt lovamat féltém. A farkasok, mítsem végezve, visszakullognak.

Most már volt okom rettegni. Mindannyian felém tartottak, s utánam keményen szaglálódtak. Egyet lelővök, gondolván, hogy annak s az őznek husa elég falatokat szolgáltatand az éheseknek. Csálóltam. Az ág már ezelőtt recsegett alattam, most egyszerre mint a nádszál patant ketté. En elég ügyes voltam fegyveremet elvetni, s megragadni vadász-késemet, mit épen hogy kezembe vevék, a legnagyobb békám rohan; én hátrákapaszkodtam, karjaimmal derekát átfogtam s a hőmpölygés és házkodás csak a ló lábát féltreallott, s várta nyugottan a dolog kimenetét. De csakhamar letűnt nekem is reményesillagom.

A farkas haza alá kapott, agyarait mellem és vállamba vágta, és soha nem mulandó jeleit hagyta ott viadalmunknak. Szemeim már elhomályosodtak. Most azonban a bonczolással fölhangzott, s ruháimat kezdé tépni, s e

cselekvés mentett meg: ugyanis mig ő szörűs fővegemet fejéről tépi, homlokamat orrával nyomdossa, késemet fölhasználom, s torkát veszem boncz alá, mire a farkas csakhamar lerogyott. Sok vért vesztettem, de még elég erősnek hittem magamat egy másik megtámadás ellen is: a farkasok azonban nagy részt távoztak csak kettő marada hátra. Egyiket leszurtam, a másikat orron löttém; ez iszonyu ordítást hallatott, de annyira elkábult, hogy hátsó lábát megragadhattam, s a futók felé czipelhettem, nagy ordítással társai közé is menekült.

Fölletem végre lovamat is, nagy nehezen rákapaszkodtam, s hazasiettem, de föltettem magamban határozottan: soha többé, vagy csak megtámadtatva iaskodni farkassal.

(Vége követkeik.)

Vegyes jegyzetek.

Közlé Dr. Bardocz Lajos.]

A tengeralatti távirtda. Ismeretes dolog, hogy a tenger fenekén levő távirtdák a közlekedés sokkal lassabb, mint a szárazföldön levőkön. Ezen körülmény a nemszakemberekben bizalmatlanságot szokott felkelteni a vízalatti távirtdák iránt. Azonban meg kell gondolnunk, hogy a roppant nagy nyomás, melynek a sodronyok a víz alatt kitéve vannak, a villanyfolyam terjedésére már magában véve is akadékosan hat; de különösen figyelembe kell vennünk azt is, hogy a víztömeg (mely nagyon jó villanyvezető), a villanyfolyam terjedését a sodronyon, habár ez elszigetelve van is tőle, tetemesen akadályozza; minél fogva sokkal erősebb villanyfolyam van szükség, mint volna különben. Ezen körülmények okozák tehát, hogy a távirtdák közlése a tenger alatt vezetett sodronyon annyi idő kívánatik, hogy Siemens számítása szerint, a legkedvezőbb körülmények között, egy percz alatt csak három szót lehetne rajta egyik világításból a másikba küldeni, holott a közönséges távirtda tízenöt szót elszállit ugyanazon idő alatt. E szerint a közönséges távirtda ötször gyorsabb, mint a tengeralatti.

A tengeralatti kész távirtdák a „Revue contemporaine“ szerint a következő táblából láthatók:

Tengeralatti távirtda	A víz mélysége	Asodrony hosszsága	Asodrony sulya	Asodronyok száma
Calais és Dover között	55 met.	39 kilom.	175 tonna	4
A Szent György csatornán	130 „	103 „	62 „	1
Dover és Ostende között	55 „	113 „	504 „	6
Sufolek és Sealand között	—	217 „	846 „	3
Fühnen és Sealand között	—	26 „	83 „	3
Schottland és Irland között	275 „	40 „	180 „	6
Helder és Neudiep között (Hollandiában)	—	8 „	38 „	6
Uj-Brunswick és Sz.-Györgyszigete között	—	140 „	264 „	1
Spezia és Corsika között	640 „	145 „	740 „	6
Corsika és Szardínia között	—	19 „	97 „	6
Yarna és Balaklava között	—	640 „	100 „	1
Sealand és Szardínia között	—	9 „	—	3
Szardínia és Algír között	2350 „	200 „	—	4

Ezekhez fog járulni az atlanti távirtda, mely Európát Amerikával fogja összekötni, és melynek hosszúsága 2000 tengeri mérföldet fogna tenni.

A legszokottabb égő anyagok világító ereje. Rössler a különböző égő anyagok világító erejének kitudására vonatkozólag gondos vizsgálatokat tett, melyek eredményét a „Polytechnisches Centralblatt“ czimű lapban közölte. Szerinte a legszokottabb égő anyagok világító ereje következő arányban áll egymáshoz:

- a viasz gyertya világító ereje . . . = 100,
- a faggyu-gyertya „ „ „ = 95,
- a stearin-gyertya „ „ „ = 95,
- a mérsék- (moderateur) lámpa „ „ „ = 480,
- a gázlámpa „ „ „ = 500.

Ebből következik, hogy 5 viaszgyertya láng, vagy 5¹⁰/₁₀ faggyu-gyertya láng, vagy 5¹⁰/₁₀ stearin-gyertya láng, vagy 4¹⁰/₁₀₀ mérsék-lámpa láng annyi világosságot ad, mint egy gáz láng. Feltéve, hogy a lángok egyenlő nagyságúak. Mi az égő anyagok mennyiségét illeti, mely egy óra alatt elfogy, annak aránya a következő.

- faggyu-gyertya egy óra alatt elfogy 60¹⁰⁰/₁₀₀-ad lat,
- stearin-gyertya „ „ „ 61¹⁰⁰/₁₀₀-ad „
- viasz-gyertya „ „ „ 70¹⁰⁰/₁₀₀-ad „
- lámpa-olaj „ „ „ 169¹⁰⁰/₁₀₀-ad „
- gáz „ „ „ 19¹⁰⁰/₁₀₀-ad köbhüvelyk.

A nevezett világító eszközök ára pedig a következő táblából látható: az 1¹⁰⁰/₁₀₀-ad lámpavilág egy órára kerül 97¹⁰⁰/₁₀₀-ad krba, „ 1 gázlámpa világa „ „ „ 17¹⁰⁰/₁₀₀-ad „ „ 5¹⁰/₁₀ faggyu-gyertya világa „ „ „ 28¹⁰⁰/₁₀₀-ad „ „ 5¹⁰/₁₀ stearin-gyertya „ „ „ 47¹⁰⁰/₁₀₀-ad „ „ 5 viasz-gyertya „ „ „ 84¹⁰⁰/₁₀₀-ad „

Ebből tehát látható, hogy a viasz-gyertyánál 8¹⁰/₁₀ szer, és a stearin-gyertyánál 4¹⁰/₁₀ szer, a faggyu-gyertyánál pedig majdnem 2¹⁰/₁₀ szer annyiba kerül ugyanannyi világ, mint a lámpa olajnál; és hogy az olaj, jó lámpában égetve, minden világító eszközök között a legolcsóbb.

Vasárnapi Ujság 48-ik számához 1862.

T Á R H Á Z.

A z ál-Pet ő fi.

Akkoriban történt ez a kis história, midőn e lap hasábjai telve valának adatokkal Petőfi halálára vonatkozólag.

Ősz volt már s a Hegyalján a szőlő leve a hordókban jó borrá forrta ki magát. Este felé volt az idő, midőn a tarczali ref. lelkész urhoz jó öltözeti egyéniség érkezett, ki Petőfihez annyira hasonlított, hogy az ember első látásra azt hiheté, miszerint ez csakugyan Petőfi volna. Szállást kért, a mi igen szivesen megadatott neki. Este több vendég is érkezett, s a lelkész ur felszólította őket, hogy nem lennének-e oly szivesek, lesétálni pinczéjébe megköstölni az új bort. Az indítvány egyhangulag elfogadtattott s lementek a pinczébe. Itt aztán sorra kóstolgatták a borokat s a melyiket legjobbnak találták, annál megállapodtak és iddogáltak. Midőn már egy kissé animó valának, idegenünk csendet kér s elkezd szavalni egy költeményt Petőfítől, utána másikat s később egy harmadikat, mindeniket Petőfítől. Aztán így szólott a lelkészhez:

- Nem ragadják el önt ezen költemények?
- Jobban elragadnának, ha a költő szájából hallanám azokat, mond a lelkész.

— Hát ha épen abból hallja ön.

— Abból nem hallhatom, mert a költő nincs többé.

— Igen nagy tévedésben vannak az urak, csodálom, hogy még eddig rá nem ismertek, hiszen itt áll előttök a költő, itt áll Petőfi Sándor, én vagyok az.

— Az nem lehet, kérem, hogy ön Petőfi volna — mond a lelkész, erősen szeméi közé nézve az idegennek.

— De én Petőfi Sándor vagyok, a költő, kiről azt hiszik, hogy elesett, meghalt, pedig nem halt meg, csak bujdosott, s most megint megjelent.

— Már engedjen meg ön, mond a lelkész, de ön Petőfi nem lehet; én Petőfít ismertem, ő nekem jó barátom volt; az arcznak, kedélynek nem lehet annyira megváltozni, hogy én őt most is meg ne ismerném. Ön nem lehet Petőfi, azzal ne is ámitson bennünket. A mi Petőfink nincs többé, csak szel-leme él köztünk műveiben, s élni is fog, mig magyar emberben magyar sziv dobog! Igynuk barátim! És ittak aztán még jó darabig s midőn látták és érezték volna, hogy Bachus oltáránál eleget áldoztak, haza ballagtak s Morphous játékony karjaiba veték magukat.

Másnap reggel hősünk megköszönvén az éjjeli szállást, bucsut vőn a lelkész s utját Bodrog-Keresztúrnak vette, holott is a ref. lelkész házat kereste fel. Itt már egyenesen azzal ment be, hogy: én Petőfi Sándor vagyok, Tarczalról jövök s a lelkész ur utasítása folytán, batorkodtam tisztelendő-ségednél is tiszteltemet tenni satb. Ő tisztelendősége pedig elbámult, nem tudott szóhoz jutni, hajlongott rettenetesen, s alig találta helyét, hova leültesse a nagy embert, annyira elfogta a nagy öröm, midőn aztán ezeken tulesett, azt mondta, hogy már most ő Petőfi urat el nem eresztiharmadnapig, Petőfi urat pedig nem igen kellett marasztalni, tetszett neki a jó élet. Három nap mulva aztán elbocsátotta a lelkész becses vendégét, adván neki még jó utra valót is.

Hősünk innen Pthrügy faluba vette útját, itt ismét a ref. lelkészhez szállott s azzal rontott be, hogy ő Petőfi Sándor, a kereszturi pap küldte ide, satb. A lelkész a legnagyobb szivesseggel fogadta, s igen nagy örömet fejezte ki, hogy ily nagy embert tisztelhet szerény hajlékában s nem győzte eléggé dicserni a kereszturi pap esztét, hogy ő hozzá is elküldte a nagy költőt. Nem is csesztette el egy egész hétig házából, ott tartotta, vendégelte, egy hét mulva aztán jó utra valóval elbocsátotta.

Nem sok idővel a történetek után vásár volt Tokajban. Összetalálkozik ott a kereszturi lelkész a tarczali lelkészszel, s az első rettenetesen köszöni barátjának, hogy Petőfít házához küldte, s elbeszélte mint vendégelte meg a nagy költőt, s hogy még utra valót is adott neki. A tarczali lelkész jót nevetett a dologon s fölvilágosítja barátját, hogy biz az nem volt Petőfi, hanem valami csavargó féle. Megnyult az orra erre a kereszturi lelkésznek, bánta tettét s kiváltéppen sajnálta a pénzt, a mit utra adott neki. A mint beszélgetnek, jön a pthrügyi lelkész s elkezd hálálkodni kereszturi lelkészársának, hogy őt oly boldoggá tette, miszerint a nagy Petőfi egy hétig nála lakott, evett ivott, s hogy lehetett oly szerencsés a bolygó költőt néhány forinttal segítheti. Erre még nagyobb nevetést a másik két pap, s felvilágosíták lelkészársukat a nagy tévedésről és csalódásról, ez pedig, miután nagy ámulásból felébredt volna, mit tehetett egyebet, ő is nevetett a többivel, s még jó darabig nevettek aztán közösen e nem mindennapi eseményen.

Később aztán kisélt, hogy az ál-Petőfi, ki oly ügyesen tudott alakokodni, ki oly ügyesen meg tudta csinálni, lopni a két lelkész, nem volt egyéb más mint egy Hiskolczra való patikárius-segéd, a ki felhasználva a Petőfihez sokban hasonló arczát, gondolta, hogy könnyebben megéhit, ha a nagy költő nevét és érdemét bitorolja, mintha a patika falai közt az orvosgokat szagoja. De lépre került, s hihető, hogy több embert nem fog megcsalni.

Közlé Milesz Béla.

— (Liszt Ferencz levele báró Prónay Gáborhoz.) Báró Prónay Gábor, mint zenedei elnök, a napokban a következő levelet (eredetije francia) kapta Liszt Ferencz hazánkfiától, válaszul a budapesti zenede által hozzá intézett azon felhívásra, tenné át rendes lakását Pestre.

„Róma, 1862. nov. 9-én. Tisztelt ur! Önnek mult sept. 26-án kelt becses levele csak october végén jutott kezeimhez. Hozzájárult ezen elkeséshez gyöngékedésem is. Szolgáljanak ezek számomra méntségül.

Legyen szabad először is köszönetemet nyilvánítani azért, hogy ön magát tolmácsolójává tevő azon jóindulatu s részvővő érzelmeknek, melyekkel irántam, a budapesti hangszegyleti zenede viseltetik. En erre annál inkább büszke vagyok, miután egy sajnós esemény észrevétette velem, hogy a közvélemény az én ártalmamra tévedésbe jutott, és hogy engem számosan félreértettek, gyanusítva nemcsak szándékomat, hanem, a mi több, valódi és rendületlen honszeretetemet is. Ez volt valóban legnagyobb szándék mindazon sokféle viszás esetek között, melyekkel életpályámon találkoztam. Nem való lék rá semmiképen elkészülvé, mert közelben és távolban szivem mindig kedves hazánkért dobogott!

De hogyan is lehetne ez másképen? Mert ha nem is tekinteném azon köteleket, mely minden embert, kinek szive helyén van, hazájához csatol: — nem tartozom-e én az enyimnek rendkívüli ragaszkodással?

Nem tőle származott-e nagy részből azon csekély erő, melyet magamban érezek? kik juttattatták volna aytám azt azon helyzetbe, hogy engem Bécsbe, Párisba küldhessen, csekély tehetségemnek kifejtésére, ha nem lett volna már zenge koromban számos magyar országnagynak: Amade, Szapáry, Erdődy, Eszterházy Mihály, Apponyi grófoknak, Kiss bárónak — bőkezűsége számomra gyümölcsöző?

Később 1840 folytán, midőn először visszakerültem Pestre, nem honfittársaimnak irántami magasztos rokonszerve volt-e az, mi engem alacsony sorsomból kiragadva, állapotomnak szokos színvonalán fölül emelt?

És még újabb időkben is, nem Scitovszky ő eminentijának, Magyarország hercegzprimásának köszönhetem-e, hogy zeneműveimnek egyike, melyhez az „Esztergami mise“ nevé van kapcsolva, a vallásos és nemzeti ünnepeknek egyik legnagyobb szerijénél adathatott? Igenis, ő eminentijának, ki nem hajtott semmit az erre nézve én ellenem terjesztgetett beszédekre?

Ily emlékezetek, tisztelt ur, nemhogy elhalaványulnának, sőt inkább annál szorosabban hozzá kapcsolják a hazához azt, ki általuk annyira megtisztelve, de lekötelve is érzi magát, s kire ez oknál fogva oly felelősség terhe nehezedik, melynek magasztosságát teljes mivoltában s magamra nézve egész élelénnyel érzem.

Magyarországnak szellemi világa épen ugy, mint földje, dugszdag; épen oly termékeny, s Istentől egyképen meg van áldva. Egyik mint másik, szükségli a hozzá illő, szabályszerű s a már tökéletességbe menő haladásához költömit művelődést.

Hogy pedig ön levelének tartalmához, a zenészethez térjek, bizonyosan legnagyobb mértékben megjutalmazva érezném magamat, ha annak hazánkban fejlesztéséhez járulhatnék, s ha ugy, mint ön, tisztelt ur, javasolja, közvetlenebbül csatlakozhatnám teljes képességgemmel az ön által valóított javításokhoz, versenytársa az ön által kivívott érdemeknek. De sajnálatomra, erőmet teljesen fölülmuló körülmények gördülnek előm. Felesleges volna ezeknek felszámolása, s habár vonakodva, magamat alálok kell vetnem.

De legalább had reméljem, hogy a lekötözöttség, mely miatt gátoltom megfelelni ön meghívásának, még sem leend egyszersmind ellentétben azon legedesebb óhajátommal, hogy majdan visszatérjek hazánkba, nem repke vándornak, nem is tehetlen aggnak alakjában, hanem mint annak érelyes és hü fia, lelkesítve ugyanazon érzelmektől, melyekkel eltelve egykor Dante Florencz után sóhajtozva így kiáltott föl:

„Visszatér a költő, hogy ugyanaz, hol egykor megkereszteltetett, szemfedeleit is nyrhessen.“

Azon kérséssel, fejeznék ki a budapesti hangszegylet bizottmányának hálás köszönetemet, maradok stb.“ — Liszt Ferencz.

Irodalom és művészet.

— (A Magyar Sajtó és a Hon.) A Magyar Sajtó mult heti egyik számában az eddigi szerkesztő Jókai Mór kijelenti, hogy az év végével e lap szerkesztésétől visszalép, s mint tulajdonos egy új politikai napi lapot „A hon“ czim alatt fog a M. S. eddigi szellemében s eddigi munkatársaisal együtt kiadni. — Ezuttal a M. S. kiadója is kinyilatkoztatja, hogy e lap szerkesztését új évtől kezdve Vajda János fogja átvenni a minden külső befolyás nélküli, független, szabadlevő irányban szerkeszteni.

** (Dobsa Lajos új tragédiát) adott a budai népszínházhoz, melynek előadására már készülnek.

— (Értesítés.) A „Részvét könyve“ több okból csak a jövő év mártiusának első napjaiban jelenhetvén meg, van szerencsém értesíteni szépirodalmi iróinkat, hogy a művek beküldésének határmája egész december 15. — 20-ig meghosszabbittatik. Pest, nov. 20. 1862. — Gyulai Pál, a „Részvét könyve“ szerkesztője.

*(A jogász-műkedvelők a budai népszínházban) kedden dec. 2-kán, lépnek föl. Az előadásban oly egyének vesznek részt, kik ügyességüket már többször bebizonyították. Ez estétől, mind a közönség mind a közreműködők részéről előre is sok jót remélünk.

*(„Részvét könyve”) czimmel, a magyar írók segélyegylete által, az alapítóke javára a közreműködési albumra hirdet előfizetési fölhívást b. Eötvös J., az egylet másodelnöke, s Gyulai P. titkár és szerkesztő. Az album, jöv. 1863. év márciusában fog megjelenni, 25—30 ív finom velin papíron, gr. Batthyányi Lajosné arcképevel. Előfizetési díj diszkótésű példányra 5 ft. közönséges kötésben 4 ft. Az előfizetési pénzek febr. 1-ig Gyulai Pálhoz (Sándor-utca 17. sz.) küldendők. Gyűjtők minden 10 példány után egy tiszteletpéldányt kapnak. E könyv, szépirodalmi íróink összes erejétől támogatva, a jótékony czélon kívül is hasznos vállalat leend, mert kicsiben egész szépirodalmunkat tükrözendő vissza.

*(„Mátyás király, kortársai tanúsága szerint”) czim alatt jeles történeti munkát adott ki Kazinczy Gábor. A mű Ráth Mórnál jelent meg.

*(Ormos Zsigmondtól) ily czimű füzetke jelent meg: „Fóth, művészeti szempontból.” A főthi templom s főthi kastély díszes körkérdésével. Nyom. Emich Gusztávnál, 1862. Ára 50 kr. Budapest lakóinak, kik Fóthot gyakran látogatják, e könyvecské hasznos kalauzul szolgál. —

*(Zenei pályadíj.) Egy lelkes hazafi öt aranyat tett le a „Pesti Hírnök” szerkesztőségénél, mint pályadíjat, Vörösmartynak „Isten segíts” kezdetű, általánosan ismert, szép himnuszához szerzendő dallamra. A pályázat kezelésére a zenede van fölkérve.

Egyház és iskola.

*(A pesti evang. gyülekezet negyedszázados ünnepe) e hó 23-ikán volt, melylyel Székács József superintendens 25 éves lelkészi hivatalodásának ünnepe is egybeesett. Az ünnepélyes istentiszteletre, délelőtt 11 órákor külföle rang és vallásu hívekkel telt meg az egyház, hol Székács József tartott alkalmoszerű szép beszédet, mely után a sekrestyébe vonult, de három tagból álló küldöttség visszahívta, s Fáby Pál velős beszédrel fogadta, egyszersmind egy a XV. században nyomott, ezüst keretű, latin bibliát adott át énap emlékére. Isteni tisztelet után az iskolateremben közgyűlés tartatvan, Hunfalvy P. isk. felügyelő előadta az egyház 25 évi történetét s Székácsnak a gyülekezet irányában szerzett érdemeit, melyet jegyzőkönyvileg örökített meg. Gyűlés végeztével 200 terítékű közebed volt a lövölde termében, hol Székács koszoruzott arcképe ki volt függesztve. A felköszöntések egymást érték, melyek között leginkább kitűntek Székács és Sventner kath. lelkész szavai; — emlékeztet még Horváth Zsigmond evang. gym. tanár felköszöntése, melyet a lakomán jelen volt Mauromati görög archimandritához, új görög nyelven mondott. Az áldomások késő estig folytak.

*(Tanítói értekezlet.) A nagyszombati hely. h. egyházmegyében a jelenévi tanítói értekezlet Osváth Imre esperes elnöke alatt, október 30-án tartatott meg Sarkodon, mely alkalommal a jelen voltak a népelevéltáros ügy iránt tanusított érdekeltségén s üdvös intézkedéseivel kívül két kegyeletes tény is történt. Ugyanis ifj. Fonyad László sarkadi ügyvéd, az ottani gyámolda zilált ügyei s a hanyag fizetések által conszonított érdekeinek törvényes védelmére magát jutalom nélkül felajánlotta. Továbbá Márki János sarkadi uradalmi tisztartó — bár a r. kath. egyház híve — a néptanítói kar megvendégelésére 20 frot s egy akó magyarádi bort ajándékozott. — N. L.

Ipar, gazdaság, kereskedés.

*(A dunai gőzhajózárság töképezése) a magyar társulathoz fognak csatlakozni. Így a magyar gőzhajózás, magyar lobogó alatt, magyar férfiak vezetésével létezik.

*(A dohánytermesztésre vonatkozólag) kiadott új árszabály szerint beváltatik a közönséges dohány-levelek mázsája, és pedig a debreczeni, szamosháti, szuloki, károlyi, szegedi tisztai muskotály fajta s kerti közönséges levelekből 2 ft. 50 krtól — az osztályokhoz képest 13 — ft. 50 krig, pécsi levelekből 2 ft. 50 krtól — 11 ft. 50 krig; mindennemű szivartakáro-levelek mázsája 16 ftól — 23 ftig; kerti levelek mázsája, és pedig csetneki kerti levelekből 2 ft. 50 krtól — 21 ftig, faddi, véki, ógyatjai, debrői, lettingi s erdélyi levelekből 2 ft. 50 krtól — 16 ftig; keszegfalvai, jánosházi, bánási fibischi, nagydorogi stb. levelekből 2 ft. 50 krtól — 16 ftig váltattak be. Végül a debreczeni állomásbeli legnépesebb pipázó dohány mázsája 14 ftért vétetik meg, s ugyanezen ár adatik a pipázni való finom dohánynak vagy szivargöngyöl alkalmas kiválogatott muskotály-levelekért is. Ha a dohány-csomag nem dohánynyal, hanem szalmával vagy fonállal van összekötve: akkor mázsájáért az osztályokhoz képest 50 krral kevesebb adatik.

*(Egyszerű mód a borképlésre.) Ki tudni ohajtja, vajjon a bor van-e vízzel szaporítva, vagy nincs; annak egy szalma-, nád-, vagy száraz fűszálalt vagy pedig lehántott vesszőt finom faolajba mártva, a kikémlendő borba kell dugni; ha a borból kihuzott szalon gyöngyök, vagyis cseppek mutatkoznak, biztos jel, hogy a bor vizezve van. Ha ellenben a szál simán marad vagyis vízesepektől ment, — a bor nincs szaporítva. A mutatkozó vizgyöngyökről, gyakorlat után, a víz mennyiségét is ki lehet találni.

*(Molnár Lajos kavicsstörőgépe,) melynek ismertetését s rajzát a múlt nyáron lapunk közölte s azóta a napi sajtóban többszörös megemlékezésben részesült, távolabb vidékeken is kezd pártolásra találni. Legközelebb azon kitüntetés érte, hogy a szerb fejedelemségi miniszteriumból kiküldött építé-

zeti tanácsnok, Ristich János, Beigrádból Pestre érven, itt Molnár Lajos szabadalmi tulajdonossal 20 darab, egy kalapácsra kiállított, kavicsstörőgépre szerződött, melyek egy része még ez idén, a Dunagőzhajózás megkezdése előtt, másik fele pedig jövő tavaszra, a hajózás megnyitásával fog a szerb fejedelmi kormány számára Belgrádba szállítani. Kivánatos volna, hogy a feltaláló a belföldről is minél több ily megbízásban részesülne.

Közintézetek, egyletek.

*(A nemzeti muzeum ügyében) a kir. helytartó által kinevezett bizottság, következő tagokból áll: gr. Andrássy György elnök, b. Sennyey Pál, gr. Waldstein János, gr. Zichy Edmund, b. Eötvös József, Somssich Pál, Kubinyi Agoston és Ferencz, Lukács Móricz, Rómer Flóris és Szalay László; továbbá a helytartótanács részéről Korizmicz László, s a kir. államtitkársági hivataltól Herlein Károly. E bizottság a legközelebbi napokban megkezdendő működését.

*(A pesti egyetemi delegát) ez évre megválasztott bizottsága: Elnök: Windt Mór, alelnök Szecskay Kornél, titkár Szöllösy Gyula, pénztárnok Nachtnebel Ödön, ellenőr Smausz Endre, bizottsági tagok: Sréter Alfréd, Avarffy Kálmán, Kuliffay Ede, Székács Ferencz, Tolnay Samu, Plausics Mátyás és Kiss János. — Erdősy Gyula, az egylet múlt évi elnöke ez évre tiszteletbeli elnökké nevezetett.

*(A Szent-István-Társulat ez évi közgyűlése) decemberhó 4-én délelőtti 9 órákor a pest-belvárosi borz-utca 3. számú lakban fog megtartatni. A közgyűlést a pesti angol-kisasszonyok templomában félkilenczre szent mise előzendi meg.

*(A Lloyd-társulat) saját helyiségeiben fölolvásokat fog tartani. Ezek közül az első Hunfalvy Pál tartja magyar nyelven: a földszarki utazások eredménye és jelentőségéről. A többi fölolvásást német nyelven lesz. Ezekkel kapcsolatban kamarai hangversenyeket is rendeznek.

*(Hölgy-kör alakult Kolozsvárról), hogy a téli estéken fonákakat rendezzen. Bár e régi jó szokás föllevenítésével a régi jólét is visszatérne!

*(A budai kaszinó) elnökeül báró Baldacsi Antal választották meg.

*(A debreczeni zenede) növekedésének száma már is 220-ra megy, kik közül 50 szegényebb sorsu, a kiképzésben ingyen részesül.

*(A hőmezővásárlási kaszinó,) mely 250 tagot számlál, közelebb tartott közgyűlésén, elnöknek Fekete Mihályt, alelnöknek Fekete Ödönt választotta meg.

Balesetek, elemi csapások.

*(Tüzesetek Erdélyben) Szombatfalván öt székely gazda lakháza, minden gazdasági épülete, minden gabonája és takarmánya elégett. A gyuladás vizsgálatlanságból történt. Rugonfalván ft. hó 7-ra viradólóg roppant tűzvész látogatta meg; 23 székely gazda veszté el mindenét. Biztosítva egy sem volt. Hir szerint ezen égés boszu műve volt. A mult hét végén Segesvár körül több erdőégés történt, különösen nov. 4-én éppen az orsz. vásár napján a várostól három irányban égett az erdő. Disznódon, Kistornyán és Kakasfalván közelebről szintén erdőégések fordultak elő. Disznódon meg két csür is leégett.

*(A magyar-sárdi erdőök üdöfél napig égtek) noha a tüzet 30—40 ember könnyen kiolthatta volna. De hogy e kis segély sem tudott összeállani, valóban bámulandó közönyösségre mutat.

*(Gyilkosság.) Egy máté-szalkai izraelitát, ki a szathmári vásárra utazott, kocsisa Vetés táján agyonvert és elásott. A gyilkos fölfedeztetvén, büntetését börtönben várja.

Mi ujság?

*(Névváltoztatások.) Legfelsőbb engedély folytán Hegenbarth Manó, a szegedi gőzhajózási ügynökségnél hivatalnok, Hadasi-ra, — Fischer Ferencz pacseri illetőségű szegedi tanuló Halász-ra, — Villér Imre pesti szabómeister Csák-ra, — Schwarz Béla, nyitramegyei tiszteletbeli esküdő Fekete-re változtatták vezetékneveiket.

*(A pesti városházán volt nagy szobrok) melyek levételkor némi sérülést szenvedtek, Marsalkó által kijavítva, jöv. tavaszon régi méltóságos helyökre fognak föltétetni.

*(Három jó módár a Kiskunságból.) Majsa mezővárosban nevezetes család vitt véghez. Ugyanis Garibáldi József, Rózsa Sándor és Kossuth Flóra nagyságuknak adván ki magukat, az egygyűző népet azzal ámitották: hogy ők az emigratorküldötjei, s avégből jöttek, hogy a határszelen titkosan lappangó m. hadsereg számára — mely számban meghaladja a 20—30 ezeret — pénzt váltsanak be, t. i. aranyért bankjegyet; — s így sikerült tantusokért már mintegy 3—4 ezer oszt. frot összeszedni; különösen egy majsa kovácsmester 1000 frot adott, csakhogy a hadsereg mielőbb be jöhessen. E becsületes mesternek neje annyira hitt Kossuth Flóra ó nagyságának, hogy még a törvényesség előtti kihallgatás alkalmával is folytonosan nagyszógos asszonyoknak czimezte, és nem lehetett vele elhitetni, hogy biz az nem más, mint egy szegedi susztermajsztérné, ki e kalandra kedves álete párjával elég merészen vállalkozott.

*(A megyesi agarászverseny) végbement. Hét pár agar közül a billikom-futásra Hellebrand és Návay Lajos kutyái versenyeztek, melyek közül az ezüst kulacsból álló pályadíjat Hellebrand agara nyerte el.

*(Az ujonczozásra vonatkozólag) 1863-ik évre az egész birodalom — a katonai határvidéket nem számítva — 85000 ujonczot lesz köteles kiállítani, még pedig február 15-től marczius végéig terjedő időfolyam alatt.

*(Izraelita falusi-bíró.) Heves megye Mácsonka nevű helységében, községi bírónak Bárock Gábor izraelitát választották meg, kit igazságszeretete és kitűnő magaviselete miatt a lakosság általánosan szeret és tisztel.

*(A mi halad, el nem marad.) Turkeviden a mintegy hat évvel ezelőtt meggyilkolt Boros Pál nagykunsági csendbiztos gyilkosait fölfedezték; kiknek egyike, ame gyilkoltnak saját leánya volt. A nő, két orgyilkos társával együtt halálra ítéltetett. A negyedik büntársat még nem fogták el.

*(Egy nagy könyvgyűjtemény) rendezésével s eladásával van megbízva ifj. Kun Pál, kinél e könyvek jegyzéke megtekinthető. Kik e gyűjteményt, mely több, mint 1000 darabot foglal magában, akár részben, akár egészen, birni ohajtának, személyesen vagy bérmentes levélben, Pesten, képiró-utca 4. sz. alá hozzá fordulni sziveskedjenek.

*(A „Családi-kör”) című szépirodalmi lap) újévkor becses meglepetésben fogja részesíteni előfizetőit. Egy szép műlap lesz az, Orlaytól, „Kun László udvara, 1272—1290-ben.” Kőre Marasztói fogja rajzolni.

*(Nagyszerű izraelita menyegző) volt Szegeden, e hó 18-án. Lőw Lipót szegedi főrabbinak Amália leánya kelt egybe Barach Benedek úgyvéddel, a topolnai főrabbi fiával. A lakoma a község termében, a táncz a színházban folyt le, minthogy a községtértem nem lett volna képes a vendégsereget befogadni. Örvedetes, hogy a zártkörű ünnepély egészen magyar volt, valamint a társalgási nyelv, ugy az ifjuság öltözéke is. Az örömapa és az új pár, 10 óra körül értek a tánczterembe, s éljenzessel fogadtattak. A vőlegény arcán jól állt az a kardvágás nyoma, melyet 13 év előtt a csaták mezején kapott.

*(Egy ittas adószedő díjnok) Nagykanizsán, éjfél tájban az utcán katonarökökkel jött össze, kik szintén ittas állapotban voltak. Összekeczenva, az adószedő szuronydöfések alatt összerogyott. A sebesült egykor örömeter volt, s a katonai kórházba vitetvén, e hó 19-én meghalt.

*(Udvarhelyi Miklós elagott színésznők) kórnyon, elhagyottan fekszik. Ha a részvét késik, majd ágyához ül a nyomor.

*(Halálözás.) Rozsnyóról írják, hogy ott nov. 19-én egy köztisztelőben állott férfi koporsója körül gyűlt össze nagy számmal a város és vidék gyásztszelgő közönsége. Azon napon temették ugyanis az élete 70-ik évében elhalt Zabari Szontagh Lajos urat, a tisztai evang. egyházkerület egykori felügyelőjét. A közügyeknek szentelt hosszú nyilvános pályáján mint ember és hazafi s főképen mint egyházának tevékeny és buzgó tagja, régóta birta polgártársainak tiszteletét s becsülését, a mit a temetés alkalmával nyilatkozott közrészvét is tanusított. Áldás emlékére!

*(Halálözás.) A fővárosi köröket igen szomorvan lepte meg a on hir, hogy dr. Tóth Sándor, a pesti redlikola köztisztelőben állott ifju tanára, nov. 22-én még csak 34 éves korában, néhány heti betegség után meghalt. A boldogult férfi tudományos intézeteinknek s irodalmunknak egyik munkás, tehetséges harczosa volt s halála érezhető veszteség tudományos ügyeinkre nézve is. Tanári állomásán kívül más téren is találkoztunk tevékeny szellemével: tagja volt a tud. Akademiának, első titkára a kir. m. term. tudományi társulatnak, s tagja több más tudományos társulatnak. Kora halála közrészvétet gerjesztett. Béke hamvaira!

*(A magyar gazdaszónokok egyesületének igazgató-választmányja közönséges szavaz) mindazon lelkes honleányok- és honfiaknak, kik kegyes adományokkal az egyesület szent célját magukévá téve, segélyezéseik által azt azon helyzetbe segítik, melyben feladatának megfelelő hazánk iránti kötelezettség teljesítheti; nevezetesen: nm. gr. Károlyi György urnak f. é. oct. hó másod felében tartott kiállítás termeknek saját kertészei általi felkészítésért; a magyar gazdaszónokok kiállítás idejére a Köztelek termeknek szives átengedéseért; továbbá azon nemeskeblű honleányok és honfiaknak, kik a kiállítást pénzbeli segélyezéssel előmozdítani sziveskedtek. Névszerint a kiállítók részére jutalomdíjakkal járultak:

Gróf Batthyányi Lajosné 3 arany, gróf Wenckheim Józsefné 2 napoleon arany, gróf Pejacsevich Pálné 1 arany, gróf Zichy Pálné 2 arany, Bohus Szögényi Antonia 1 arany, Damjanics Jánosné 1 arany, Szalay Jánosné 1 ar. Hollán Ernőné 1 ar. Szegly Mórné 1 ar. Simigh Istvánné 1 ar. Vidacs Jánosné 1 ar. Návay Jánosné 1 ar. Kralovaszky Istvánné 1 ezüst talér. Csernovics Jánosné 1 ezüst tllr. Gróf Hugonay plébános 10 ft. Braun Lajosné 10 ft. Gróf Vayné 5 ft. B. Rudnyaszky Polgár Zsigáné 5 ft. Göriné 5 ft. Benedikty Györgyné 2 ft. Frievisz Ferenczné 2 ft. Erdődy Sarolta 2 ft.

Ezen előszámlált ösztöndíjakból a kiállítók közül, mint megnyerő jutalmat azon ohajtással, hogy az újonnan ösztöndíjjal megjeljenek az egyesületnek átengedték: Simigh Istvánné 2 aranyat, Tarcaly Lenke 1 arany, Braun Lajosné 1 ar. és 5 forintot, Benedikty Györgyné 5 frot Ertl Károly 1 ezüst tallért, Kozmovszky Antalné 1 aranyat.

A kiállítás ideje alatt kegyes adományokkal járultak gróf Batthyányi Lajosné 10 ft, Almásy Pál 20 ft, gf. Széchényi Ödön 5 ft, Németh Lajos 5 ft, b. Eötvös József 2 ft, gf. Széchényi Gyula 5 ft, gf. Károlyi Lajos 5 ft, gf. Zichy Jenő 1 ft, gf. Zichy Rezső 1 ft, Tassy Kálmán 1 ft, Kolozsvári 1 ft, Rajkovicz Márk 1 ft, Smidtneger 5 ft, Noszlopi Constantin 1 ft, Horompos Gábor 1 ft, b. Eötvös Dienes 1 ft, Jusztyné 1 ft, Ivánka 1 ft, Gajáry 1 ft, Reményi Rózsa 2 ft, Vereby Soma 1 ft, Endre Alajos 1 ft, Két névtelen 1 forintjával 2 forint.

Az egyesület pénztár alapja segélyezéséhez: Hercezd Pálffy Antalné 50 ft. Góndocs Istvánné 3 ft. Berzinszky Károlyné 1 ft. Veitersűtz Jánosné 4 ft. Glubay Ferenczné 5 ft, Fülöp Péterné 1 ft. Fluck Ottil 5 ft.

Fluck Gusztávné 1 ft. Kovács Ignáczné 1 ft. Makay Imréné 1 ft. Sefesik Istvánné 1 ft. Ludlovics Lila 3 ft. Gubányi Frigyesné 2 ft. Bághy Berta 1 ft. Jeszenszky Pálné 2 ft. Torvics Ilona 1 ft. Baltazár Ivánka 1 ft. Göriné 5 ft. Lumniczky Jozéfa 1 ft

Végre, a legközelebbi időben tagokká lettek: Alapítók Birly Krisztina 100 ft. Lukács Mór 100 ft. Igazgatói minőségben három évre évenként 5 forinttal Adám-Váczy Emilia, Grünne Hajnik Pálné, Méger Györgyné, Miksics Magdolna, Birly Edéné, Góry Békásy Emilia, Gömbös Emilia, Gömbös Petronella, Cséry Lajosné, Déchy Jánosné, Buza Mária, Sztupa Györgyné, Tacsocsik Péterné, Kozmovszky Antalné.

Rendes tagi minőségben három évre évenként 3 forinttal: özvegy Radányiné, Jatos Istvánné, Hipp Mária, Csorda Etelka, Thanhoffer Pál, Királyi Pál, Dr. Garay.

Ezen a társadalom minden rétegéből mutatkozó nagy részvét azon szerencsés helyzetbe juttatja az igazgató-választmányt, hogy nyugalommal nézvéen nagy feladata elé, remélheti, hogy mindazon szent kötelességeknek, melyeket édes hazánk irányában magára vállalt, eleget téve elmondhatja: áldás van a nép jóakarátán. — Pest, nov. 21-én 1862. — Választmányi meghagyásból Sztupa György, egyesületi jegyző.

Pályázati hirdetés.

A „Protestáns Egyházi és Iskolai lap” 1860-ik évi folyamának okt. 28-án megjelent 43-ik számában a magyarhoni ág. hitv. evang. egyház-egyetem részéről protestáns gymnasiumok számára készitendő magyar nyelv-tani és magyar irodalom történeti tankönyvekre pályázat hirdetett ki. Az 1862-ik év január 1-jére, mint a kitűzött határidőre, egyetlen pályamű sem adtátn be, s folyó 1862-ik év szeptember 2-án tartott egyetemes gyűlés határozata folytán e pályázatok újra kihirdetettek, és pedig a következő feltételekkel:

I. Szerkesztessék oly magyar nyelv-tan, mely alkalmas kézikönyvvül szolgálhasson a magyarhoni ág. hitv. evang. algynasiumokban nemcsak a nyelv alapos megtanulására, hanem a nyelv szerzete és alakai ismertetése mellett, a tanulók értelmének fejlesztésére is, tehát ésszerű, fejtegető methodikával írva, s melynek önálló füzetekben is kiadható következő részei legyenek:

- 1) Szóalokban az 1-ső osztály számára.
- 2) Mondattan a 2-ik osztály számára.
- 3) Körmondattan a 3-ik osztály számára.
- 4) Vermértékletan s üzleti irály a 4-ik osztály számára.

Minden rész kellő s a magyar remekirőkből alkalmas példákkal gazdagon legyen ellátva, az előadás szabatos s ne áradozó legyen.

E mű pályadíja 300 ft. o. é. Ezenkívül az alkalmasnak ítélt munka a szerző tulajdona marad.

II. A protestáns felgynasiumok számára készitendő magyar nyelv-tudományi és irodalomtörténeti tankönyv részei legyenek.

1) Költészeti és prózai irálytan, mely egy kötetben, két részben magában foglalja:

- a) a magyar költészettant (elméletét s minden versnemre) alkalmas gyakorlati példákkal;
  - b) az irálytan különös szabályait, kiválolag pedig a prósa és szónoklat szabályait, vagyis az ide vágó tárgyak és eszmék feltalálására (inventio), rendezésére (dispositio) s kiállítására (elocutio) vonatkozó fejtegetéseket és szabályokat, kellő s remekirőkből kölcsönözött példákkal.
- 2) A magyar irodalom története oda mellékelte oly példákkal, melyek a korszakot képező írőknek nescak műkúái, de szellemük ismertetésüil és az aesthetikai képzés segédesszközeül szolgáljanak.

E mű pályadíja 300 forint o. é. Ezenkívül az alkalmasnak ítélt munka a szerző tulajdona marad.

E tankönyvekül szolgáló kéziratok a szerző nevét magában foglaló jelíges levél kíséretében a kitűzött határnapi, ugymint az 1864 dik év január 5-ig Pestre az egyetemes felügyelő báró Prónay Gábor urnak beküldendők, ki azokat a bírálókul felkérvén Hunfalvy Pál, Greguss Ágost akad. tagoknak s Vandrák Andrást, Branyik János és Korren István tanároknak adandja át. A bírálókul okadatot véleményeiket 1864. május végéig b. Prónay G. egyetemes fölügyelő urnak küldik be, s ekkor az alkalmasnak talált munka szerzője a kitűzött pályadíjt is átveendő. Ha egyik beküldött munka sem felel meg a czélnek, a díj ki nem adatik.

Végül az egyházegyetem, olcsó kiadást eszközözendő, feltartja magának a jogot az alkalmasnak ítélt munkát, méltányos írói díjért a szerzőtől megvásárolni.

Nemzeti színházi napló.

Péntek, nov. 22. „Az utolsó levél.” Francia vigj. 3 felv. Az élénk menetű darab a szépszámu közönséget folytonos derűtségben tartá. A szereplők közül leginkább Egressy, Szerdahelyi és Szigeti tündek ki.

Szombat, nov. 22. „Borgia Lucretia.” Opera Donizettitől. Sikerült előadás. Bignio tisztán és szépen énekelt. Hofbauer, Voggenhuber és Pauli szintén dicseretet érdemelnek.

Vasárnap, nov. 23. „Szigetvári vértanúk.” Dráma 4 felv. Jókai Mór-tól. E gyönyörű nyelven írt darabban ez estén Gesztesi Etelka k. a tette első szini kísérletét. Kezdetnek kiélegítő, sőt sok helyen meglepő volt. Jó szinpadai alakkal, elég csengő hanggal, mint alapkellékekkel, a természetű

föl van ruházva; ha ezekhez a tanulmány is párosul, számára szép jövődöt ígérhetünk.

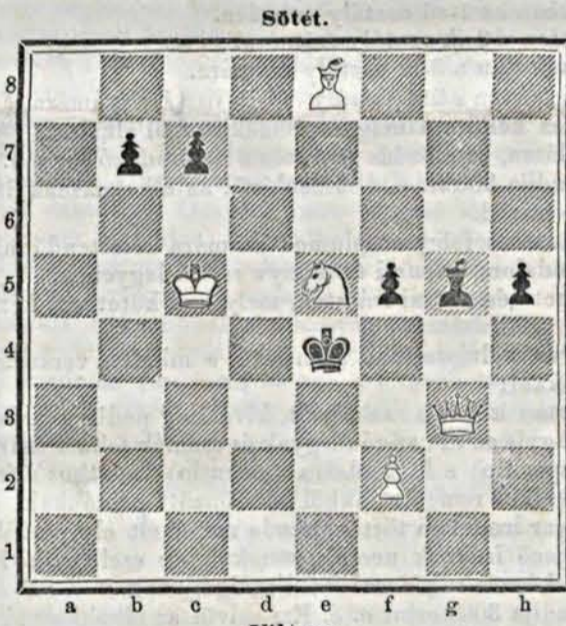
Hétfő, nov. 24. „A mama.“ Vigjáték 3 felv. Szigligetivel.
Kedd, nov. 25. „A falusiak.“ Vigj. 3 felv. Szigletől.
Szerda, nov. 26. „A fehér hajszál.“ Vigj. 1 felv. és „Szegény marquis“ színmű 2 felv.
Csütörtök, nov. 27. „Dobó Katicza“ vagy „Az egri szép napok“ Történeti népszínmű 3 felv. Irta Tóth Kálmán.

Budai népszínház.

Nov. 21. „Don Juan paródija“ A kis számú közönség e darabot folytonos vidor hagulatban nézte végig.
Nov. 22. „Don Juan“ Nagy opera 2 felv. Mozarttól. Műkedvelői előadás. Az est legnagyobb dicsősége Rabatinsky Marió volt, ki Anna szerepét szép csengő hangjával nagy könnyűséggel énekelte végig.
Nov. 23. „Huszárcsiny.“ népsz. 3 felv. Vahot Imrétől. Boriskát Har- mat Emma személyesíté, még pedig szép sikerrel.
Nov. 24. „Női harc.“ vigj. 3 felv. Irta Scribe és Legouvé, fordította Csepregi. A grófnő szerepében Szabóné lépett föl.
Nov. 25. Kettő Henrik hangversenye a budai népszínház alaptökéje javára. Ezt megelőzte „Rendkívüli előadás.“ Kettő remek technikával művészileg előadott darabjai rendkívüli elragadtatásba hozták a teli színház közönségét. Rabatinsky Mari, Harmath Emma, Rumi Gizella kisasszonyoknak és Fjüredinek dalai nagy tetszésben részesültek.
Nov. 26. „Órás kalapja.“ Vigj. 1 felv., francziából fordította Toldy István. Ezt követte „Daphnis és Chloé.“ Operetta 1 felv.
Nov. 27. „A drótoszt.“ Népsz. 3 felv. Irta Kempelen Győző.

SAKKJÁTÉK.

153-ik számú feladvány. — Bayer Konrádtól (Olmützbén).

Világos indul, s 4-ik lépésre matot mond.

32-dik számú játszma (Eváns-csel).

Table with chess moves for Evans's game, including moves like e2-e4, e7-e5, f3-g3, etc.

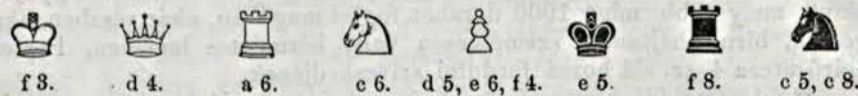
A 148-dik számú feladvány megfejtése.

Table showing the solution to problem 148, with moves like H d3-c5, H b3-c5, etc.

(E szép alapszemléjű feladvány, nagy sajnálatunkra, más első lépéssel is megfejtethető.)

Helyesen fejtették meg. Veszprémben : Fülöp József. — Nagyváradon : báró Messéna István. — Andráshidán : Lukács Károly. — Parabutyban : Rothfeld József. — Kassán : Skvór Antal. — Gyepesen : Kun Sándor. — Török-Sz. Miklóson : Frankl A. — Kán-Szent-Miklóson : Bankos Károly. — Óreglakról : N. N. — Kővágás-Óraán : Gold Samu. — Pesten : Cselkó György. — Kis-Káptalán : Csemiczky Károly (az előbbieneket is). — B.-Csabán : Vidovszky János. — Bajmákon : Weisz Fülöp (az előbbieneket is). — Tiszatárjánban : Nyilas Alajos (a 147-et is).

XXXI. számú feladvány. — Barbe Alberttől.

Világos indul, s 3-ik lépésre matot mond.

Szerkesztői mondanivaló.

6273. SIKLÓS. M. Csak még egy pár napig mérsékelje ön kíváncsiságát, s ekkor körülmerészen meg fogja ön tudni a dolgok állását. A mit a lapok egy idő óta híreszteltek, teljesen igaz; — amár nálunk szokatlan, az t. i. hogy jövő évre a lapok szerkesztőjének „jutalomjátéka“ lesz. Hány páholyt biztosítsunk önk számára? Legközelebb kiadandó előfizetési felhívásunk bővebb magyarázattal szolgáland.
6274. GRÄFENBERG. Magyar társaság. A szives megemlékezésnek nagyon megörvendtünk. A photographiai csoportozat legkedves emlékeink közé fog tartozni. Baráti készsorsitunkat egy magán epistolában küldjük meg.
6275. APOSTAG. B. J. A kívánt szám szemünk láttára küldetett el; azelőtt semmiféle reklamáti nem érkezett ide. Nem lehetne a gyakori elmaradás okát másutt is keresni? Mert tessék elhinni, hogy itt a lehető legnagyobb pontossággal történik a szétküldés.
6276. NAGYVÁRAD. Az írói segélyegylet sorsjátéka nyereményeinek szaporítására beküldött két szép tárgyat, u. m. egy szivartárczát László-Bándy Szidónia asszonyságtól s egy óra-állványt Bándy Viktória kisasszonytól, vetjük s illető helyen átadtuk. Szives köszönet a nemes czél nevében.
6277. VIZAKNA. Az „adószedő-egyént a házából gorombául kitaszigáló ember“ esetét nem közölhetjük. Már ez ellen más uton kell elégtételt keresni.
6278. PEST. K. — szky T. A czikk megérkezett, s miután nem sürgetőst tartalmaz, későbbi időkre halasztatott. Alkalmilag talán egy jó képre is tehetünk szert.
6279. SÁRBÖGÁRD. N. S. A levél ugy van írva, hogy nem közzétételre, hanem csak magántudomásra való. Közölni fogjuk J. M. urral; bizonyosan ő illni fog rajta.
6280. DUNAFÖLDVÁR. T. — lyi M. Névvaltoztatási engedélyért egyenesen Bécsbe a m. udv. kancelláriához kell folyamodni. Mint halljuk, ez úgy nem sok nehézséggel és kevés költséggel jár.
6281. AZ ARVA. Igen szivesen, de mikor? azt nem határozhatjuk meg.
6282. DEBREZEN. K. K. A tárgy nem oly sürgetőst; a leírásra még várhatunk, s várunk is mindaddig, míg önk módjában lesz, a megszereshető adatokat, habár csak röviden is, összeállíthatni. A nagy templom megérdemli.
6283. SZEGÉNY JÓZSI bácsi. Arra, hogy nyilvánosan jelenhessék meg, kissé mégis nagyon pongyola ruházatban van. Házi használat azonban mi is elég alkalmasnak találjuk s kedélyességét, egyszerűségét becsuljuk.
6284. KUNSZENTMIKLÓS. K. G. Az új küldemény nagyobb részét használni fogjuk. „Dobó István“-ra nézve kijelentettük annak idejében, hogy e tárgyat kimerítő munkalát jelent meg épen akkor lapunkban. „Ecség vára“ még a hátulsó sorban áll, de mindinkább közeledik az előtérbe. A kívánatot szivesen teljesítjük, csak azonnali jelentkezést kérünk.
6285. PRÉDIKÁCIÓ stb. Nehányat ki fogunk adni.
6286. MENNYIT ADJAK VIZSA? Nagyon is egyszerű, él és élcz nélkül való történet; érdekesebbé még a historiai alap sem teszi.

— A Vasárnapi Ujság régebbi évfolyamai. Rhedováról (utolsó posta Dobsina, Gömörmegye) Morvay Ferencz ur jelenti, hogy a Vasárnapi Ujság 1857. é 1861. évi teljes száma, kötetlen, de tiszta példányai, akár külön-külön 6 írt, akár együtt véve 12 írt nála kaphatók, — a példányok bérmentetlen elküldése mellett.

HETI NAPTÁR.

Table with columns for months (November, December, Kislev) and days of the week, listing religious and public holidays.

TARTALOM.

Ráth Károly (arckép). — Nagy Lajos Aversásban. Linczi Károly. — Tárnok-völgye (vége). Pethő D. — A Serédy-elmék Zhoró mellett (képpel). Sdghyalvi. — A Rosenlani jéghegy Sveiczbán (képpel). — Napoleon a vadászaton. — A farkas (rajzokkal). Sárváry Eöry Andor. — Történelmi kalászatok (folytatás). Lehoczky Tivadar. — Vegyes jegyzetek (folytatás). Bárdocz Lajos. — Tárház : Egy új civilisator. — Irodalom és művészet — Egyház és iskola. — Ipar, gazdaság, kereskedelem. — Közzintézetek, egyletek. — Balesetek, elemi csapások. — Mi újság? — Nemzeti színházi napló. — Budai népszínház. — Sakkjáték. — Szerkesztői modanivaló. — Heti naptár.

Felölös szerkesztő Pákh Albert (lak. : magyar-utca 1. sz.)

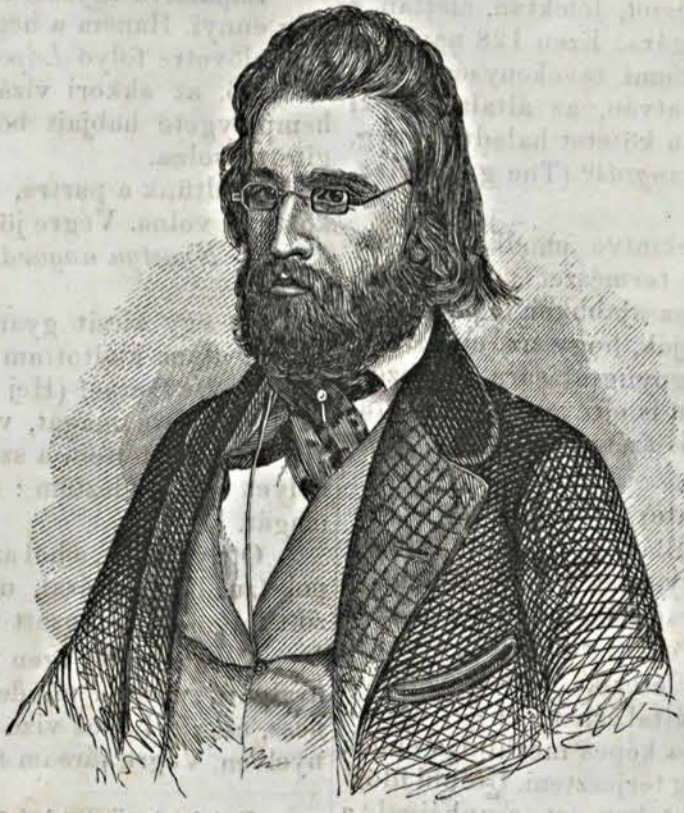
Pest, december 7-én 1862.

Előfizetési föltételek 1863-ik évre :

Table showing subscription rates for the Saturday Paper and Political Newsletters for 1863, including rates for the whole year and by half-year.

Dawis Andrew Jackson.

„Ismeretlen arczi ismeretlen név!“ fog hangzani az olvasó ajkáról. A név mellé oda kell még írunk magyarázatul : „amerikai látnok (clairvoyant), bölcsész és reformator“ s ezt olvasva, bizonyosan már nagyobb mértékben vonja magára a figyelmet. Hogy e férfi nevezetes szerepet visz napjainkban, ki fog tűnni e sorok föltán, de előre is el fogja hinn mindenki, a ki tudja, mennyire divateszme napjainkban épen a nyugati polgárisult államokban számos és művelt osztályoknál a bizonyos „látnokság és a szellemekli közvetlen érintkezés“, melynek egyik apostolatát az itt bemutatandó férfuban szemléltethetjük. Nemcsak Amerikában, de Angliában, sőt Franciaországban s elszórva itt-ott más országokban is igen megszorodott az ő hívőinek száma. Nem lesz érdektelen, többet tudni vezérőkről.

DAWIS ANDREW JACKSON.

Dawis A. J. az „Öszhangzó bölcsészet“ (Harmonial philosophy) s az újabb „Szellemtan“ (Spiritualismus) alapítója, született 1826-dik év augusztus 11-ikén Amerikában, New-York kerület, Bloomingrove városában. Életrajzát leginkább saját adatai nyomán ismertetjük. A menyire saját emlékezetének homályos nyomain visszamehetni, gyermek-sége első időszakát Hyde-Parkban töltötte, hol szülőinek két évi tartózkodása alatt pásztor-gyermeki szolgálatban állt. 1838-ban szülői Hyde-Parkból Poughkeepsie városába költözvén, ugyanott atyjának mesterségében dolgozott; melyhez azonban hívatása és kedve nem levén, atyja által a kereskedés megtanulása végett — mint inas — bizonyos Ira Armstrong kereskedésébe adatott. — Atyja — egyszerű, de becsületes és felvilágosodott varga-mester ember, daczára szorgalmának és becsületes-ségének, a legmostohább körülmények között tengődött. Anyja — ki már korán elhalt — legnagyobb gyönyörűségét az elhagyott betegek ápolásában, s a szenvedő emberiség segélyezésében találta. — Szülői közül

egyik sem birván értelmi törekvések iránt fogékonysággal, gyermekök nevelésére — a legközönségesebb falusi iskolabani tanítatásán kívül, egyéb gondot nem fordítának, s ezen tanítás is — mostoha körülményeik miatt — annyira korlátoztatott, hogy mindazon értelmi képzettség, melyet a gyermek a rövid iskolázási idő alatt sajátjává tett, tökéletlen írás, olvasás, s egy kis számtani ismeretekben öszpontosult. — Igy Dawis serdülő ifjuságától kezdve — későbbi delejes álomba merüléseig — korának megfelelő foglalatosságokba volt avatva, melyekből folyó keresete nem kissé járult családja mostoha állapotának enyhítésére. — Ezen kötelességévé vált gondoskodás érzete annyira áthatá keblét, napi foglalatosságai pedig annyira igénybe vették idejét, hogy a leg-egyszerűbb tudományok tanulmányozására is, a legkisebb vágygyal — de alkalommal sem birt. Szabad óráiban nyilvános olvasó-körökben soha, s otthon is könyvekben lapozni csak elvétve látták; s ezen korlátozott olvasása is csak gyermekies elbeszélések, könnyebb regények figyelmetlen átlapozásában állott — melyek azonban mindössze 500 — 600 lapot sem haladának meg. Bebizonyított s ismert nyíltszívűsége nem enged helyet azon hiedelemnek : mintha ő alattomban tanulmányozta volna a tudományokat, majdan a világ könnyenhiúságéval játékokat üzendő. 1843-ban egy bizonyos Grims nevi orvos Poughkeepsie városában több előadást tartott, az „állati delejesség“ köréből, mely előadások alatt gyakorlati kísérletek is tétettek. Ezen előadásokban — kíváncsiságtól izgatva — az ifju Dawis is néha megjelenvén, egy alkalommal Grims a delejesítést (magnetizálást) rajta is megkísértette — anélkül azonban, hogy különös eredményeket eszközölt volna. Grims előadásai csakhamar magukra vonták a város lakosainak figyelmét, s mindig nagyobb számmal tödulának lakához. Azon egyének között, kik Grims kísérletét